

Latvijas Republikas konsolidētais ceturtais, piektais, sestais un septītais kārtējais ziņojums par Apvienoto Nāciju Organizācijas 1979.gada Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu izpildi par laika posmu no 2005.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 31.decembrim

SATURS

Ievads

Lietoto saīsinājumu saraksts

I. Konvencijas 1., 2. un 3.pants

I.1. Komitejas rekomendācija 46.rindkopā – sieviešu diskriminācijas definīcija	6.rindkopa
I.2. Komitejas rekomendācija 48.rindkopā – speciālistu mācības un sabiedrības izpratnes veicināšana	7.rindkopa
I.3. Komitejas rekomendācija 50.rindkopā – dzimumu līdztiesības mehānisms	15.rindkopa
I.4. Papildu informācija saistībā ar Konvencijas 1., 2. un 3.pantu	20.rindkopa

II. Konvencijas 4.pants

II.1. Komitejas rekomendācija 52.rindkopā – papildu īpašie pasākumi līdztiesības veicināšanai	25.rindkopa
II.2. Papildu informācija saistībā ar Konvencijas 4.panta 2.punktu	28.rindkopa

III. Konvencijas 5.pants

III.1. Komitejas rekomendācija 54.rindkopā – sieviešu loma ģimenē un sabiedrībā	29.rindkopa
III.2. Komitejas rekomendācija 56.rindkopā – vardarbības ģimenē izskaušana	35.rindkopa

IV. Konvencijas 6.pants

IV.1. Komitejas rekomendācija 58.rindkopā – cīņa ar cilvēku tirdzniecību	69.rindkopa
IV.2. Komitejas rekomendācija 60.rindkopā – prostitūcijas samazināšana	101.rindkopa

V. Konvencijas 7.pants

V.1. Komitejas rekomendācija 62.rindkopā – sievietes vadošos amatos	115.rindkopa
V.2. Komitejas rekomendācija 64.rindkopā – NVO iesaiste	123.rindkopa

VI. Konvencijas 9.pants

VI.1. Komitejas rekomendācija 66.rindkopā – dzimumu stereotipi izglītībā	127.rindkopa
--	--------------

VII. Konvencijas 10.pants

VII.1. Komitejas rekomendācija 66.rindkopā – dzimumu stereotipi izglītībā	130.rindkopa
VII.2. Papildu informācija saistībā ar Konvencijas 10.pantu	140.rindkopa

VIII. Konvencijas 11.pants

VIII.1. Komitejas rekomendācija 68.rindkopā – vienlīdzīgas iespējas darba tirgū	150.rindkopa
VIII.2. Papildu informācija saistībā ar Konvencijas 11.pantu	161.rindkopa

IX. Konvencijas 12.pants

IX.1. Komitejas rekomendācija 70.rindkopā – veselības aprūpes informācijas un pakalpojumu pieejamība	171.rindkopa
IX.2. Komitejas rekomendācija 72.rindkopā – HIV/AIDS	186.rindkopa
IX.3. Papildu informācija saistībā ar Konvencijas 12.pantu	198.rindkopa

X. Konvencijas 14.pants

X.1. Komitejas rekomendācija 74.rindkopā – mazākumtautību sieviešu un gados vecāku sieviešu stāvoklis	205.rindkopa
---	--------------

XI. Konvencijas 16.pants

XI.1. Komitejas rekomendācija 74.rindkopā – mazākumtautību sieviešu un gados vecāku sieviešu stāvoklis	212.rindkopa
--	--------------

XI.2. Komitejas rekomendācijas 75.rindkopā un 78.rindkopā – pievienošanās starptautiskajiem līgumiem	215.rindkopa
--	--------------

XI.3. Komitejas rekomendācija 77.rindkopā – ANO nesaistošo dokumentu ieviešana	221.rindkopa
--	--------------

XI.4. Komitejas rekomendācija 79.rindkopā – Komitejas rekomendāciju un Konvencijas izplatīšana	222.rindkopa
--	--------------

XI.5. Komitejas rekomendācija 79.rindkopā – Komitejas rekomendāciju un Konvencijas izplatīšana	225.rindkopa
--	--------------

Pielikumi

LIETOTO SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
ES	Eiropas Savienība
Komiteja	Apvienoto Nāciju Organizācijas Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komiteja
Konvencija	Apvienoto Nāciju Organizācijas 1979.gada Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu
Latvija	Latvijas Republika
Mācību centrs	Latvijas tiesnešu mācību centrs
NVO	Nevalstiskās organizācijas
Vispārējais Pamatdokuments	Latvijas Republikas Vispārējais pamatdokuments par laika posmu no 2002.gada līdz 2016.gadam
Sākotnējais ziņojums	Latvijas Republikas konsolidētais sākotnējais, otrais un trešais ziņojums par Apvienoto Nāciju Organizācijas 1979.gada Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu izpildi laika posmā līdz 2002.gada 1.janvārim
Ziņojums	Latvijas Republikas konsolidētais ceturtais, piektais, sestais un septītais kārtējais ziņojums par Apvienoto Nāciju Organizācijas 1979.gada Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu izpildi par laika posmu no 2005.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 31.decembrim

IEVADS

1. Latvijas Republikas (turpmāk – Latvija) konsolidētais sākotnējais, otrais un trešais ziņojums (turpmāk – Sākotnējais ziņojums) par Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) 1979.gada Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (turpmāk – Konvencija) izpildi laika posmā līdz 2002.gada 1.janvārim tika izskatīts ANO Sieviešu diskriminācijas izskaušanas komitejas (turpmāk – Komiteja) 31.sesijā 2004.gada 14.jūlijā un 19.jūlijā.
2. Konsolidētais ceturtais, piektais, sestais un septītais ziņojums par Konvencijas izpildi Latvijā (turpmāk – Ziņojums) aptver laika posmu no 2005.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 31.decembrim un ietver informāciju par Latvijas paveikto Komitejas rekomendāciju¹ īstenošanā. Ziņojums ir izstrādāts saskaņā ar 2009.gada 3.jūnija konsolidētajām vadlīnijām nacionālo ziņojumu sagatavošanai².

Komitejas rekomendācija 76.rindkopā – līdzdalība Ziņojuma izstrādē

3. Ziņojumu sagatavoja Ārlietu ministrija sadarbībā ar Iekšlietu ministriju, Izglītības un zinātnes ministriju, Kultūras ministriju, Labklājības ministriju, Tieslietu ministriju, Vides aizsardzības un reģionālas attīstības ministriju un Veselības ministriju. Savu viedokli Ziņojuma izstrādē sniedza tiesībsargs.
4. Ziņojums tika izskatīts un apspriests Dzimumu līdztiesības komitejas 23.sēdē, kurā piedalījās ne tikai valsts pārvaldes iestādes, bet arī nevalstisko organizāciju (turpmāk – NVO) pārstāvji.
5. Ar sagatavoto Ziņojumu tika iepazīstināta Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisija.

I. KONVENCIJAS 1., 2. UN 3.PANTS

I.1. Komitejas rekomendācija 46.rindkopā – sieviešu diskriminācijas definīcija

6. Diskriminācijas aizliegums Latvijā ir noteikts konstitucionālā līmenī, *Latvijas Republikas Satversmes* 91.pantā (skatīt Sākotnējā ziņojuma 5.rindkopu). Diskriminācija, balstoties uz dzimumu, ir aizliegta nozaru speciālajos normatīvajos aktos, piemēram, *Darba likumā*, *Pacientu tiesību likumā*, *Patērētāju tiesību aizsardzības likumā* u.c. likumos, tostarp procesuālajos likumos, piemēram, *Administratīvā procesa likumā* un *Kriminālprocesa likumā*. Nacionālajos normatīvajos aktos ir paredzēti arī tiesību aizsardzības līdzekļi diskriminācijas aizlieguma pārkāpuma gadījumā. Plašāka informācija par šiem jautājumiem sniegta Latvijas Republikas Vispārējā pamatdokumenta par laika posmu no 2002.gada līdz 2016.gadam (turpmāk – Vispārējais Pamatdokuments) 177.-188.rindkopā.

¹ A/59/38(SUPP) paras.30-79.

² HRI/GEN/2/Rev.6.

I.2. Komitejas rekomendācija 48.rindkopā – speciālistu mācības un sabiedrības izpratnes veicināšana

7. Latvijas tiesnešu mācību centrs (turpmāk – Mācību centrs) nodrošina tiesnešu un tiesu darbinieku tālākizglītības un profesionālas pilnveides pasākumus, tostarp par cilvēktiesību un dzimumu līdztiesības jautājumiem. Mācību centrs katru gadu izveido mācību programmu par aktuālajām tēmām un atbilstoši piešķirtajam finansējumam organizē seminārus. Pēdējos gados diskriminācijas tēma tiešā veidā netiek iekļauta mācību programmā, tā tiek apskatīta caur Eiropas Cilvēktiesību tiesas vai Eiropas Savienības (turpmāk – ES) tiesas aktuālajiem spriedumiem, vai arī apskatot šo jautājumu kādas citas tēmas kontekstā, piemēram, diskriminācija darba tiesībās.
8. 2014.gadā tika īstenoti 6 reģionālie (Jelgavā, Valmierā, Jūrmalā, Ogrē, Liepājā un Rēzeknē) divu dienu starpdisciplinārie semināri tiesnešiem, prokuroriem un advokātiem "Es un sabiedrība – mūsu iespējas un tiesības". Seminārā dalībnieki apguva zināšanas par sabiedrības labklājības saikni ar līdztiesības un diskriminācijas aizlieguma principiem starptautisko un nacionālo tiesību kontekstā. Vienlaikus dalībnieki apguva zināšanas, lai atpazītu stereotipus, kas veicina diskrimināciju, sabiedrībā, profesionālajā un personīgajā dzīvē, apzinātu savu identitāti un tās sniegtās priekšrocības, kā arī papildinātu savas personīgās kompetences saskarsmē ar svešo un dažādo sabiedrībā, lai uzlabotu profesionālās iemaņas darbā. Kopumā semināros tika izglītoti 48 tiesneši.
9. 2015.gadā Mācību centrs nodrošināja tiesnešu dalību Eiropas Tiesību akadēmijas rīkotajos starptautiskajos semināros par ES diskriminācijas aizlieguma regulējumu "EU anti-discrimination law" Čehijā, Francijā un Vācijā, savukārt 2016.gadā – semināros "*The Charter of Fundamental Rights of the European Union in Practice*" Bulgārijā, "*EU gender equality law*" Vācijā, Lietuvā un Ungārijā, "*EU anti-discrimination law*" Spānijā, Dānijā un Vācijā, "*EU Disability Law and the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities*" jūnijā un oktobrī Vācijā. Semināros piedalījās 1-3 tiesneši no Latvijas.
10. 2016. un 2017.gada Mācību centra mācību programmā tēmas par diskrimināciju tika iekļautas darba tiesību semināra nodarbībās: "Diskriminācija darba tiesiskajās attiecībās. Diskriminācija uz dzimuma pamata" un "Diskriminācija darba tiesiskajās attiecībās. Personu ar invaliditāti diskriminācija".
11. Attiecībā par zvērinātu advokātu mācībām Latvija norāda, ka atsevišķa mācību programma zvērinātiem advokātiem saistībā ar sieviešu diskriminācijas izskaušanu līdz šim nav organizēta. Kvalifikācijas celšanas pasākumi advokātiem tiek organizēti ik gadu, ņemot vērā Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas budžetā tam paredzēto finansējumu. Tāpat zvērināti advokāti izglītojas par saviem personīgajiem līdzekļiem. Kvalifikācijas celšanas pasākumos diskriminācijas aizlieguma jautājumi tiek aplūkoti kursu par konkrētām tiesību nozarēm ietvaros, piemēram, civiltiesības, ģimenes tiesības, krimināltiesības, kriminālprocess, darba tiesības, cilvēktiesības. Zvērinātiem

advokātiem ar Latvijas Zvērinātu advokātu kopsapulces 2012.gada 30.marta lēmumu noteikts obligāts tālāk mācību apjoma minimums, un šī lēmuma izpilde tiek rūpīgi uzraudzīta. Zvērinātu advokātu padomes ilggadēji sadarbības partneri kvalifikācijas celšanas pasākumu nodrošināšanā ir Mācību centrs, Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, Latvijas Pašvaldību mācību centrs.

12. Valsts pārvaldē pārskata periodā tika īstenoti plaši izglītojošie un informatīvie pasākumi, lai stiprinātu par dzimumu līdztiesības politikas izstrādi atbildīgo amatpersonu kapacitāti un paaugstinātu profesionālo kvalifikācijas līmeni. Valsts pārvaldes personāla nodaļu darbiniekiem tika organizētas praktiskās nodarbības par dzimumu līdztiesības tēmām. Semināru programmas „Eiropas nodarbinātības politika, darba tirgus un dzimumu līdztiesības jautājumi” ietvaros divu gadu laikā izglītoti vairāk nekā 700 darbinieki no 19 valsts iestādēm. Laikā no 2004.-2007.gadam Valsts Administrācijas skolas piedāvāja valsts pārvaldes darbiniekiem piedalīties mācību programmā „Sieviešu un vīriešu tiesības un iespējas: kas jāņem vērā nozaru politikas veidošanā?”. Labklājības ministrijas amatpersonas, sadarbojoties ar citām valsts un pašvaldības institūcijām, ir piedalījušās dažādos labās prakses un pieredzes apmaiņas projektos par dzimumu līdztiesības jautājumiem, piemēram, studiju vizītēs Skandināvijas valstīs par dzimumu līdztiesības integrēto pieeju budžeta veidošanas procesos, klimata pārmaiņu ietekmi uz sievietu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu, dzimumu līdztiesības principu integrēšanu pirmsskolas izglītības iestādēs.
13. ES struktūrfondu apgūvē dzimumu līdztiesība ir noteikta kā viena no horizontālajām prioritātēm. Labklājības ministrija ir atbildīgā institūcija par vienlīdzīgu iespēju horizontālās politikas koordināciju, kas ietver dzimumu līdztiesības, invaliditātes un novecošanās aspektus. Viena no prasībām, kas tika un tiek izvirzīta ES struktūrfondu finansējuma saņēmējiem gan 2007.-2013.gadā, gan 2014.-2020.gada periodā, ir vienlīdzības principa ievērošana. Laikā no 2007.-2013.gadam ir notikuši vairāk nekā 50 semināri ES struktūrfondu projektu iesniedzējiem, vērtētājiem, īstenotājiem, ES struktūrfondu vadībā iesaistīto institūciju darbiniekiem, ES struktūrfondu reģionālo informācijas centru darbiniekiem, izglītojot par vecuma, invaliditātes un dzimumu līdztiesības aspektiem, izstrādājot, organizējot un īstenojot projekta aktivitātes un pēc tam tās novērtējot. Kopumā mācībās piedalījušies vairāk nekā 2000 dalībnieki. Laikā no 2014.-2020.gadam sievietu un vīriešu līdztiesības veicināšanai tiek īstenoti pasākumi, kas vērsti uz dzimumu aspekta integrēšanu nozaru politikās (izglītība, veselība, vide, nodarbinātība, ģimenes atbalsts), tostarp nodrošinot kvalitatīvu analīzi par situāciju konkrētajā nozarē no dzimuma perspektīvas, sniedzot metodisko atbalstu iesaistītajām institūcijām un nodrošinot mācības. Laikā no 2014.-2016.gadam mācībās piedalījušies vairāk nekā 500 dalībnieki.
14. Par izglītojošiem pasākumiem skolēniem un skolotājiem par dzimumu līdztiesību skatīt Ziņojuma 130.-139.rindkopu, bet par sabiedrības informēšanas pasākumiem skatīt Ziņojuma 31., 34., 68., 100., 121., 143., 144., 148., 177., 179.rindkopu.

I.3. Komitejas rekomendācija 50.rindkopā – dzimumu līdztiesības mehānisms

15. Dzimumu līdztiesības jomā pārskata periodā ir veikts ievērojams darbs, lai centralizētu, kā arī turpinātu pilnveidot un stiprināt dzimumu līdztiesības politikas koordinēšanas, kā arī diskriminācijas novēršanas un līdztiesības principu ievērošanas uzraudzības mehānismu.
16. Latvija informē, ka 2004.-2007.gadā Labklājības ministrijā bija atsevišķa Dzimumu līdztiesības nodaļa, taču kopš 2012.gada dzimumu līdztiesības jautājumi ir integrēti Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamentā. Departaments savas kompetences ietvaros: izstrādā attīstības plānošanas dokumentus dzimumu līdztiesības jomā; informē sabiedrību par aktuālajiem jautājumiem; izvērtē tiesību aktu un attīstības plānošanas dokumentu projektu atbilstību dzimumu līdztiesības principiem un sniedz priekšlikumus par nepieciešamību tos pilnveidot; gatavo Latvijas nostāju par ES institūcijās izsakāmajiem jautājumiem un pārstāv Latviju dažādās ES, Eiropas Padomes un citās starptautiskajās organizācijās saistībā ar dzimumu līdztiesības jautājumiem. Labklājības ministrija pārskata periodā ir realizējusi plašu pasākumu klāstu diskriminācijas pret sievieti novēršanai un dzimuma līdztiesības principa ieviešanai visos līmeņos. Informācija par visiem Labklājības ministrijas pasākumiem ir pieejama Labklājības ministrijas tiešsaistes vietnē³.
17. Kopš 2005.gada visās ministrijās ir izvirzīta augsta līmeņa amatpersona, kas ir atbildīga par dzimumu līdztiesības integrētās pieejas īstenošanu nozares politikā, ar mērķi gūt atbalstu un panākt ciešāku sadarbību ar valsts pārvaldes institūcijām politikas veidošanas procesā. Kopš 2010.gada ar labklājības ministra rīkojumu ir izveidota Dzimumu līdztiesības komiteja, kuras galvenais uzdevums ir sniegt priekšlikumus, nosakot prioritātes un rīcības virzienus dzimumu līdztiesības politikas īstenošanai, kā arī uzraudzīt dzimumu līdztiesības principu īstenošanu dažādu nozaru politikās (plašākai informācijai skatīt Vispārējā Pamatdokumenta 142.rindkopu).
18. Dzimumu līdztiesības principu īstenošanas praksē uzraudzībā liela loma ir tiesībsargam (sīkāk skatīt Vispārējā Pamatdokumenta 56.-59.rindkopu). Viena no tiesībsarga funkcijām ir sekmēt vienlīdzīgas attieksmes ievērošanu un diskriminācijas novēršanu, kā arī veicināt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām un šo tiesību aizsardzības mehānismiem.
19. Latvijas dzimumu līdztiesības politika ir aprakstīta Vispārējā Pamatdokumenta 226.-232.rindkopā. Lai noteiktu turpmākus pasākumus dzimumu līdztiesības politikas īstenošanai, notiek darbs pie politikas plānošanas dokumenta "Plāns sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju un tiesību nodrošināšanai 2018.-2020.gadam".

I.4. Papildu informācija saistībā ar Konvencijas 1., 2. un 3.pantu

³ Informācija pieejama: <http://www.lm.gov.lv/text/146> (skatīts 27.03.2018.); daļa materiālu ir pieejami angļu valodā: <http://www.lm.gov.lv/text/726> (skatīts 27.03.2018.).

20. Vispārējais sieviešu stāvoklis Latvijā pasaules un Eiropas kontekstā ir uzskatāms par labvēlīgu, atbilstoši ikgadējiem pētījumiem, ko veic ANO vai citas starptautiskas organizācijas saistībā ar dzimuma līdztiesības jautājumiem.
21. Pasaules Ekonomikas Forums (*World Economic Forum*) ir iedibinājis „Globālā Dzimuma Plaisas Indeksa” (*Global Gender Gap Index*) mērījumus, kuros tiek vērtēts sieviešu un vīriešu līdztiesība ekonomikas, politikas, izglītības un veselības aprūpes jomās. Šajā rādītājā starp vairāk kā 100 pasaules valstīm Latvija ne reizi nav bijusi zemāk par 19.vietu (mērījums tiek veikts katru gadu kopš 2006.gada). 2016.gadā pēc šī indeksa Latvija bija 18.vietā starp 144 pasaules valstīm.⁴
22. 2013.gadā pirmo reizi tika prezentēts Eiropas Dzimumu līdztiesības Indekss, kas parāda atšķirības dažādās jomās starp sievietēm un vīriešiem individuālā līmenī par visām ES dalībvalstīm. Šis rādītājs atbalsta uz faktiem balstītas politikas veidošanu un norāda, kur politiskās prioritātes būtu jāmaina, lai veicinātu dzimumu līdztiesīgas Eiropas veidošanu. Dzimumu līdztiesības indekss parāda vidējos rādītājus šādās dzimumu līdztiesības jomās: nodarbinātība, ienākumi, zināšanas, laiks, vara un veselība. Latvija pēc 2012.gada datiem ierindojas 14.vietā starp 27 ES dalībvalstīm, bet 2015.gadā – 17.vietā.
23. ANO izstrādātā “Dzimumu Nevienlīdzības Indeksa” (*Gender Inequality Index*) mērījumos tiek vērtēta valsts reproduktīvā veselības sistēma, kā arī lēmuma pieņemšanas un darba tirgus sfēras no dzimumu līdztiesības viedokļa. 2015.gadā Latvija pēc šī rādītāja ieņēma 44.vietu 188 valstu vidū.⁵
24. Kopš 2009.gada arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) veido Sociālo institūciju un dzimumu līdztiesības indeksu, kas ir balstīts uz kvalitatīviem un kvantitatīviem rādītājiem (14 indikatori) par diskriminācijas izpausmēm dažādās jomās 160 valstīs. Latvija pēc šī indeksa ir starp tām valstīm, kurās diskriminācijas līmenis ir zems⁶. Tas nozīmē, ka valstī ir noteiktas vienlīdzīgas sieviešu un vīriešu tiesības attiecībā uz ģimenes tiesībām, ir piekļuve resursiem un pilsoniskajām brīvībām, abiem dzimumiem ir vienlīdzīgas iespējas būt īpašniekiem un lemt par saviem īpašumiem un resursiem. Tāpat valstī netiek praktizēta sieviešu dzimumorgānu kropļošana, ir reproduktīvā autonomija, taču nepilnīgs tiesiskais ietvars vardarbības pret sievietēm novēršanai.

II. KONVENCIJAS 4.PANTS

II.1. Komitejas rekomendācija 52.rindkopā – pagaidu īpašie pasākumi līdztiesības veicināšanai

⁴ Informācija pieejama: <http://reports.weforum.org/global-gender-gap-report-2016/economies/#economy=LVA>

⁵ Informācija pieejama: <http://hdr.undp.org/en/composite/GII>.

⁶ Informācija pieejama: <http://www.genderindex.org/ranking/>.

25. Latvijā dzimumu līdztiesības politikas veidošanā tiek izmantota dzimumu līdztiesības integrētā pieeja (*gender mainstreaming*), tas nozīmē, ka visās darbības jomās un visos līmeņos tiek izvērtēta likumu, politiku un pasākumu ietekme uz abu dzimumu situāciju, un dzimumu līdztiesības politikas īstenošanā ir jāiesaistās visu nozaru atbildīgajām institūcijām.
26. Līdz šim centieni palielināt sieviešu skaitu ekonomisko un politisko lēmumu pieņemšanas līmeņos galvenokārt ir saistīti ar izglītojošu darbu (NVO iniciatīvas, diskusijas). Īpašie pagaidu pasākumi, piemēram, kvotas, Latvijas situācijā varētu nebūt piemērotākais risinājums zemā sabiedrības atbalsta dēļ, tādēļ sieviešu līdzdalības paaugstināšanas galvenais potenciāls saskatāms tieši stereotipu un aizspriedumu par sieviešu un vīriešu lomu sabiedrībā maiņā un sabiedrības izglītošanā.
27. Īpaši atbalsta pasākumi, kas uzlabotu sieviešu situāciju, ir veikti uzņēmējdarbības jomā. 2008.gadā tika atvērta mikrokredītu programma, kas ļāva sievietēm, kuras dzīvo laukos un mazpilsētās, uzsākt savu uzņēmējdarbību. Mikrokredītu varēja izmantot nelielām investīcijām un apgrozāmajiem līdzekļiem. Paredzētais Mikrokredītu programmas finansējums bija vairāk kā 60 000 eiro.

II.2. Papildu informācija saistībā ar Konvencijas 4.panta 2.punktu

28. Par maternitātes pabalstu, vecāku pabalstu un bērnu kopšanas pabalstu skatīt Ziņojuma 161.-170.rindkopu.

III. KONVENCIJAS 5.PANTS

III.1. Komitejas rekomendācija 54.rindkopā – sieviešu loma ģimenē un sabiedrībā

29. Pasākumi, kas vērsti uz stereotipiskās lomas un diskriminējošas attieksmes maiņu, kā arī uz dzimumu lomu ģimenē un sabiedrībā, aprakstīti Vispārējā Pamatdokumenta 229.-232.rindkopā. Par šādiem pasākumiem izglītības jomā skatīt Ziņojuma 130.-139.rindkopu.
30. Darba un ģimenes dzīves saskaņošanas veicināšanas jautājums kā viens no darbības virzieniem ir bijis iekļauts visos dzimumu līdztiesības politikas plānošanas dokumentos no 2005.gada līdz 2014.gadam, kā arī Ģimenes valsts politikas pamatnostādņēs 2011.-2017.gadam un to īstenošanas plānos.
31. Lai mazinātu dzimumu stereotipus par sieviešu un vīriešu noteiktām lomām sabiedrībā, 2004.-2007.gadā tika īstenoti apjomīgi sabiedrības informēšanas pasākumi, kas bija vērsti uz dažādām sabiedrības grupām, tostarp vīriešiem, lai lauztu stereotipus par to, ko nozīmē „vīrišķība” vai „vīrišķīga uzvedība”, vienlaikus veicinot un iedrošinot vīriešus iesaistīties rūpēs par bērniem un mājsaimniecības pienākumos. Kopš 2007.gada, piesaistot ārvalstu finansējumu un sadarbojoties valsts un nevalstiskajām organizācijām, ir īstenotas dažādas uz sabiedrības izpratni un informētību vērstas aktivitātes. 2006.gadā tika īstenots starptautisks projekts „Men

Equal/Men Different”. Projekta mērķis bija noskaidrot vīrieša kā tēva lomu un iespējas publiskajā un uzņēmējdarbības vidē. 2014.gadā nodibinājums „Centrs Dardedze” īstenoja jaunu iniciatīvu – tēvu savstarpējā atbalsta grupas programmu „Tēvi ir svarīgi”. Programmas mērķis bija sniegt atbalstu tēviem, lai veicinātu aktīvu iesaistīšanos bērnu audzināšanā un ģimenes dzīvē. Turpinot projektā uzsākto, tika īstenota arī sociālās reklāmas kampaņa „Būt tēvam – tā ir māksla”⁷.

32. Par vīriešu līdzdalību mazu bērnu aprūpē liecina dati par atvaļinājumu izmantojušo tēvu skaitu, kas 2017.gadā ir pieaudzis līdz 52.7% (2004.gadā tie bija 22%). Saskaņā ar 2014.gadā veiktās sabiedrības aptaujas rezultātiem vairāk nekā 2/3 aptaujāto Latvijas iedzīvotāju kā svarīgu vērtēja iespēju izmantot 10 dienu atvaļinājumu tēviem bērna piedzimšanas gadījumā. Lai arī biežāk šo iespēju kā nozīmīgu vērtēja sievietes (77.4%), tomēr arī vīriešu starpā interese bija augsta (69.5%). Salīdzinājumā ar 2001.gadu, 2014.gada aptaujas rezultāti norādīja, ka interese par iespēju izmantot 10 dienu atvaļinājumu tēviem bērna piedzimšanas gadījumā ir būtiski paaugstinājusies – to vīriešu īpatsvars, kuri šo iespēju novērtēja kā „ļoti svarīgu”, pēdējo trīspadsmit gadu laikā bija pieaudzis no 28.5% līdz 41.5%.
33. Kopš 2008.gada septembra otrajā svētdienā Latvijā tiek atzīmēta tēvu diena, un kopš 2010.gada tā ir iekļauta kalendārā kā oficiāli atzīmējamā diena. Tēvu dienas mērķis ir uzsvērt tēva lomu bērna audzināšanā un ģimenes dzīvē, kā arī aicināt bērnus un citus ģimenes locekļus novērtēt tēva iesaistīšanos un sniegto atbalstu ikdienā. Kopš 2014.gada Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija organizē akciju „Uzticības tālrunis tēviem”.
34. Būtisks ir bijis NVO ieguldījums un īstenotās aktivitātes dažādu sabiedrības grupu izglītošanā un izpratnes veicināšanā par dzimumu līdztiesības jautājumiem. Resursu centrs sievietēm „Marta” pārskata periodā īstenoja kampaņu, lai veicinātu jauniešu kritisko attieksmi pret medijos tiražētiem dzimumu stereotipiem. Kampaņas ietvaros tika organizēta diskusija ar skolu direktoriem un skolotājiem nolūkā rast labāko veidu, kā runāt ar jauniešiem, lai tie varētu veidot pašapzinīgu uzvedību, nepakļaujoties sabiedrības priekšstatiem par dzimumu lomām, ģērbšanās stilu, rīcību un lai jaunieši varētu brīvi izvēlēties un pieņemt lēmumus, nebaidoties no sabiedrības nosodījuma. Tāpat, sadarbojoties ar jauniešu medijiem, tika veicināta pusaudžu izpratne par dzimumu līdztiesības jautājumu, puīšu un meiteņu vienlīdzīgām iespējām.

III.2. Komitejas rekomendācija 56.rindkopā – vardarbības ģimenē izskaušana

35. Praksē vardarbības ģimenē gadījumos vainīgās personas tiek sauktas pie kriminālatbildības pēc dažādiem *Krimināllikuma* pantiem, ņemot vērā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas veidu, iestājušās sekas un citas pazīmes.
36. 2018.gada 1.janvārī stājās spēkā grozījumi *Krimināllikuma* 125.pantā (tīšs smags miesas bojājums), 126.pantā (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums) un 130.pantā

⁷ Plašāka informācija par sociālās reklāmas kampaņu pieejama:
<http://www.centrsdardedze.lv/lv/jaunumi/tevakampana>.

(viegls miesas bojājums), lai novērstu vardarbību ģimenē. Minētās normas papildinātas ar kvalificējošo apstākli – darbības, kas izdarītas pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība.

37. Kopš 2018.gada 1.janvāra *Krimināllikumā* noteikta atbildība par dzimumorgānu kropļošanu, par personas vajāšanu, par psiholoģisko vardarbību. Seksuālas vardarbības gadījumos noteikts pietiekami ilgs noilguma periods, kas ļautu uzsākt tiesvedību, kad cietušais ir sasniedzis pilngadību. Ja noziedzīgs nodarījums vērsti pret nepilngadīgas personas tikumību un dzimumneaizskaramību, kriminālatbildības noilguma termiņš ir divdesmit gadi, un to aprēķina no dienas, kad cietusī persona sasniegusi 18 gadu vecumu.
38. Kriminālatbildību par izvarošanu noteic *Krimināllikuma* 159.pants, bet *Krimināllikuma* 48.pants paredz atbildību pastiprinošo apstākli – noziedzīgs nodarījums, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, vai noziedzīgs nodarījums pret tikumību un dzimumneaizskaramību izdarīts pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība. Tādējādi par atbildību pastiprinošu apstākli var tikt atzīta noziedzīga nodarījuma pret tikumību un dzimumneaizskaramību izdarīšana pret laulāto.
39. Tāpat ir izdarīti grozījumi *Krimināllikuma* 48.panta pirmās daļas 6.punktā, saskaņā, ar kuru par atbildību pastiprinošu apstākli var atzīt to, ka noziedzīgs nodarījums izdarīts pret personu, kas nav sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu, tādējādi mainot līdzšinējo vecuma sliekšni no 16 gadiem uz 18 gadiem. Ir papildināta *Krimināllikuma* 48.panta pirmā daļa ar 16.punktu, nosakot, ka par atbildību pastiprinošu apstākli var atzīt arī to, ka nodarījums, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, vai tīšs noziedzīgs nodarījums pret personas veselību vai tikumību un dzimumneaizskaramību izdarīts nepilngadīgā klātbūtnē.
40. 2016.gadā stājās spēkā grozījumi *Kriminālprocesa likuma* 96.pantā un 151.pantā, atvieglot cietušā iesaistīšanos kriminālprocesā, proti, paredzot, ka cietušā iesniegums var tikt pieņemts ne tikai rakstveidā, bet arī mutvārdos. Turklāt likumā ir ietverts regulējums, kas noteic, ja persona sakarā ar fiziskiem vai psihiskiem trūkumiem pati nespēj izteikt savu gribu būt par cietušo, tad personu atzīst par cietušo bez tās piekrišanas.
41. *Kriminālprocesa likums* ir papildināts ar 96.¹pantu, kas noteic īpaši aizsargājamo cietušo kategorijas. Tāpat likums ir papildināts ar jaunu 97.¹pantu, kurā ir uzskaitītas visas cietušā pamattiesības kriminālprocesā, piemēram, saņemt informāciju par kompensācijas, tai skaitā valsts kompensācijas, pieteikšanas un saņemšanas

nosacījumiem, saņemot informāciju par pieejamo atbalstu un medicīnisko palīdzību, saņemot kontaktinformāciju saziņai par konkrēto kriminālprocesu.

42. *Kriminālprocesa likuma* 99.panta otrajā daļā ir paredzēts, ka īpaši aizsargājamam cietušajam ir tiesības lūgt, lai viņa dalība vai uzklaušanās tiesas sēdē notiktu, izmantojot tehniskos līdzekļus. *Kriminālprocesa likums* papildināts ar 151.¹pantu, kas nosaka īpaši aizsargājama cietušā pratināšanas īpatnības pirmstiesas kriminālprocesā. Saskaņā ar *Kriminālprocesa likuma* 151.¹panta pirmo daļu īpaši aizsargājama cietušā pratināšana tiek veikta atsevišķā tam piemērotā telpā vai bez citu ar konkrēto procesuālo darbību nesaistītu personu klātbūtnes, savukārt otrajā daļā ir noteikts, ka tādas personas pratināšanu, kas atzīta par cietušo no vardarbības, ko nodarījusi persona, no kuras cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs, no cilvēku tirdzniecības vai no noziedzīga nodarījuma, kas vērsts pret personas tikumību vai dzimumneaizskaramību, veic tā paša dzimuma izmeklēšanas darbības veicējs.
43. *Civillikuma* 74.panta 1.punkts ir izteikts jaunā redakcijā, paredzot, ka, ja laulātie dzīvo šķirti mazāk nekā trīs gadus, tiesa laulību var šķirt tādā gadījumā, ja laulības iziršanas iemesls ir laulātā fiziska, seksuāla, psiholoģiska vai ekonomiska vardarbība pret laulāto, kas pieprasa laulības šķiršanu, vai pret viņa bērnu vai laulāto kopīgo bērnu. Iepriekšējā panta redakcijā tika lietots termins „neizturama cietsirdība pret laulāto”, kas praksē netika viennozīmīgi interpretēts. Tādējādi *Civillikums* kļuva par pirmo normatīvo aktu, kurā tika nepārprotami noteiktas visas četras vardarbības pret laulāto formas. Tāpat papildināts *Bērnu tiesību aizsardzības likums*, nosakot, ka par emocionālu vardarbību pret bērnu uzskatāmas arī situācija, kad bērna klātbūtnē vardarbīgi izturas pret viņa tuvinieku.
44. No 2014.gada 31.marta Latvijā ir spēkā speciālas procesuālo un materiālo tiesību normas, kas regulē iespēju noteikt pagaidu aizsardzību pret vardarbību, kā arī nosaka dažādu institūciju kompetenci pagaidu aizsardzības līdzekļu ievērošanas nodrošināšanā (grozījumi *Civilprocesa likumā*, grozījumi likumā “*Par policiju*”, grozījumi *Krimināllikumā*, grozījumi *Bērnu tiesību aizsardzības likumā* un grozījumi *Bāriņtiesu likumā*; papildus skatīt Vispārējā Pamatdokumenta 102.rindkopu). Tāpat 2014.gada 25.martā pieņemti *Ministru kabineta noteikumi Nr.161 “Kārtība, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību”*.
45. Saskaņā ar spēkā esošo regulējumu apdraudētajām personām ir trīs aizsardzības iespējas. Pirmkārt, likuma “*Par policiju*” 12.panta 10.¹punktā paredzētas tiesības policijas darbiniekiem pieņemt nekavējoties izpildāmu lēmumu par personas nošķiršanu. Šādu lēmumu pieņem gadījumos, kad pastāv tūlītēji draudi, ka persona, kas atrodas mājoklī vai tā tuvumā, var nodarīt kaitējumu citai personai, kura dzīvo šajā mājoklī. Lēmums par personas nošķiršanu uzliek par pienākumu pilngadīgai personai, kura rada draudus, atstāt mājokli, kur pastāvīgi dzīvo aizsargājamā persona, neatgriezties un neuzturēties šajā mājoklī un tā tuvumā uz laiku līdz astoņām dienām no lēmuma pieņemšanas brīža. Policijas lēmumā var noteikt arī aizliegumu personai, kas rada draudus, kontaktēties ar aizsargājamo personu. Tādējādi tiek nodrošināts, ka valsts uz konkrēto pārkāpumu var reaģēt operatīvi un divdesmit četras stundas

diennaktī. Turklāt policija par konstatētajiem pārkāpumiem var uzsākt administratīvo lietvedību, piemēram, saskaņā ar *Administratīvo pārkāpumu kodeksa* 167.²panta otro daļu par maznozīmīgu miesas bojājumu tīšu nodarīšanu. Gadījumā, ja nav pietiekama pamata, lai policijas darbinieks pieņemtu lēmumu par nošķiršanu, policijas darbinieks ir tiesīgs aizturēt personu līdz atskurbšanai vai apstākļu noskaidrošanai, bet ne ilgāk kā līdz 12 stundām, ja šī persona atrodas mājoklī alkohola reibuma vai narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekmes stāvoklī un var nodarīt kaitējumu sev vai apkārtējiem cilvēkiem, kā arī gadījumā, ja apkārtējie cilvēki baidās palikt vienatnē ar šo personu un ja nav cita pamata tās aizturēšanai.

46. Otrkārt, lai nodrošinātu aizsargājamās personas aizsardzības nepārtrauktību gadījumā, kad tika pieņemts policijas lēmums par nošķiršanu, aizsargājamā persona ar policijas starpniecību var iesniegt iesniegumu tiesai, lūdzot izskatīt jautājumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Treškārt, atbilstoši civiltiesiskajam regulējumam aizsargājamā persona var patstāvīgi vērsties ar iesniegumu tiesā un lūgt pieņemt lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Tiesa var piemērot vienu vai vairākus pagaidu aizsardzības līdzekļus, kas var uzlikt vardarbību veikušai personai par pienākumu veikt vai atturēties no noteiktām darbībām, proti: pienākums atstāt mājokli, kurā pastāvīgi dzīvo aizsargājamā persona, un aizliegums atgriezties un uzturēties tajā; aizliegums vardarbīgajai personai atrasties mājoklim, kurā pastāvīgi dzīvo aizsargājamā persona, tuvāk par tiesas lēmumā minēto attālumu; aizliegums vardarbīgajai personai uzturēties noteiktās vietās; aizliegums vardarbīgajai personai satikties ar aizsargājamo personu un uzturēt ar to fizisku vai vizuālu saskari; aizliegums vardarbīgajai personai jebkurā veidā sazināties ar aizsargājamo personu; aizliegums vardarbīgajai personai, izmantojot citu personu starpniecību, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar aizsargājamo personu; aizliegums vardarbīgajai personai izmantot aizsargājamās personas datus. Pagaidu aizsardzība pret vardarbību pieļaujama jebkurā procesa stadijā, arī pirms prasības celšanas tiesā.
47. Gadījumā, ja vardarbīgā persona pārkāpj tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, Valsts policija par šo faktu uzsāk kriminālprocesu par *Krimināllikuma* 168¹.pantā “Nolēmuma par aizsardzību pret vardarbību nepildīšana” paredzētā noziedzīgā nodarījuma pazīmēm un veic izmeklēšanu.
48. Laika posmā no 2014.gada 31.marta līdz 2017.gada 31.decembrim Valsts policija ir pieņēmusi 1042 lēmumus par nošķiršanu, Pašvaldības policija – 36, savukārt tiesas šajā laika posmā ir pieņēmušas 2339 lēmumus par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, nosakot pienākumu vardarbīgajai personai atstāt mājokli, kurā pastāvīgi dzīvo aizsargājamā persona un aizliegumu atgriezties un uzturēties attiecīgajā mājoklī.
49. Neskatoties uz uzmanību, kas veltīta jautājumam par vardarbības novēršanu, darbs ar vardarbības pret sievieti mazināšanu joprojām ir viens no lielākajiem dzimumu līdztiesības politikas izaicinājumiem. Latvijas situāciju raksturo visai augsta, vīrs vidējiem ES rādītājiem, vardarbības pret sievietēm izplatība un augsta tolerance pret vardarbību gan sabiedrībā kopumā, gan speciālistu vidū. Turklāt tolerances pret

vardarbību augstie rādītāji paliek nemainīgi sešu gadu periodā, salīdzinot 2010. un 2016.gadu.

50. Pārskata periodā sievietes ir cietušas gan no laulātā vai dzīvesbiedra, gan no citu tuvinieku vardarbības. 2016.gadā nogalinātas vismaz 22 sievietes (5 sievietes nogalināja to laulātais vai dzīvesbiedrs, 17 sievietes – citi radnieki). 2016.gadā vismaz 44 sievietes cietušas no dažāda smaguma miesas bojājumiem, ko izdarījuši dzīvesbiedri vai laulātie. 2016.gadā 36 vecāki vai audžuvecāki cietuši no dažāda smaguma miesas bojājumiem, ko izdarījuši to bērni, bet 13 pilngadīgi bērni cietuši no dažāda smaguma miesas bojājumiem, ko izdarījuši to vecāki. 2015.gadā 3 vīrieši cietuši no vieglajiem miesas bojājumiem, ko izdarījušas laulātās vai dzīvesbiedres, bet 2016.gadā – cietuši 19 vīrieši. Salīdzinot ar cietušajiem vīriešiem, sievietes cieta no smagākas dzīvesbiedru vai laulāto vardarbības.
51. Līdzīgi arī vardarbība pret bērniem ģimenēs veido nozīmīgu daļu no visiem reģistrētajiem noziedzīgiem nodarījumiem. 2016.gadā no vardarbīgiem noziedzīgiem nodarījumiem cietuši vismaz 326 nepilngadīgie, tai skaitā 182 – no tuviniekiem. Kopumā 2016.gadā no seksuālas vardarbības ir cietuši 107 bērni, tai skaitā 38 bērni cietuši savās ģimenēs.
52. Labklājības ministrija katru gadu sadarbībā ar citām valsts un pašvaldību institūcijām gatavo informatīvo ziņojumu par vardarbības ģimenē un vardarbības pret sievietēm izplatību un dinamiku, un iesniedz to Ministru kabinetā. Informatīvajā ziņojumā tiek apkopoti dažādu institūciju dati, tiek analizēta situācija un identificētas problēmas, kā arī piedāvāti iespējamie risinājumi.
53. Pasākumi vardarbības ģimenē novēršanai un mazināšanai iekļauti pamatnostādņēs „Ģimenes valsts politikas pamatnostādnes 2011.-2017.gadam” un atbilstošajā rīcības plānā. Ar dzimumu saistītas vardarbības novēršana ir arī viens no rīcības virzieniem plānā „Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanas plāns 2018.-2020.gadam”.
54. Mērķis samazināt ar dzimumu saistītu vardarbību un vardarbību ģimenē ir iekļauts arī Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam. Dokumentā ir noteikti uzdevumi, lai šo mērķi sasniegtu – panākt, ka bērni dzīvo labvēlīgā ģimeniskā vai ģimenei pietuvinātā vidē, un vardarbība ģimenē samazinās, sniegt atbalstu ģimenei un indivīdiem krīzes situācijās un situācijās, kas saistītas ar uz dzimumu balstītu vardarbību, sniedzot profesionālus sociālā darba pakalpojumus un savlaicīgus sociālās un medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumus.
55. Par vardarbībā cietušajiem pieejamo aizsardzību Latvija sniedz šādu informāciju. Kopš 2015.gada 1.janvāra ir pieejami valsts finansēti sociālās rehabilitācijas pakalpojumi pilngadīgām personām, kuras ir cietušas no vardarbības. Šie pakalpojumi ir pieejami gan individuālu konsultāciju veidā (līdz 20 psihologa, jurista un/vai sociālā darbinieka konsultācijas), gan uzturēšanās krīzes centrā veidā (atkarībā no personas vajadzībām persona krīzes centrā var uzturēties līdz 60 dienām). Pakalpojuma saturu,

apjomu un ilgumu nosaka sociālā darba speciālists, veicot personas individuālo vajadzību un resursu novērtējumu. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu ir iespējams saņemt, vēršoties pie pašvaldības sociālā dienesta, kurš piesaista nepieciešamo speciālistu vai deleģē šī pakalpojuma sniegšanu NVO. Atšķirībā no citiem līdzīgiem pakalpojumiem personai šo pakalpojumu var saņemt arī citā pašvaldības sociālajā dienestā.

56. Salīdzinājumā ar 2015.gadu, kad pakalpojums tika ieviests, 2016.gadā pakalpojumus saņēmušo personu skaits ir dubultojies. Ja 2015.gadā šo pakalpojumu saņēma 114 personas, kas cietušas no vardarbības, tad 2016.gadā – 294 personas.
57. Rīcības plāna „Valsts ģimenes politika 2004.-2013.gadam” ietvaros tika sniegts finansiālais atbalsts 26 ģimenes atbalsta un krīzes centru izveidošanai dažādos Latvijas reģionos. 2016.gadā bija reģistrēti 27 pakalpojuma sniedzēji, kas nodrošina sociālās rehabilitācijas pakalpojumus no vardarbības cietušām pilngadīgām personām (ar izmitināšanu vai bez). Šobrīd Latvija izpilda Eiropas Padomes prasību Latvijai nodrošināt 1 vietu krīzes centrā uz 10 000 iedzīvotājiem (t.i. 200 vietas krīzes centros) no vardarbības cietušajām sievietēm ar bērniem.
58. *Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums* noteic, ka no vardarbības cietušiem bērniem sociālā rehabilitācija ir nodrošināma obligāti. Šobrīd no vardarbības cietušam bērnam ir iespēja saņemt pakalpojumu līdz 30 vai līdz 60 dienu ilga sociālās rehabilitācijas kursa veidā institūcijā vai 10 psihologa konsultācijas dzīvesvietā. Pirms pakalpojuma saņemšanas psihologs vai sociālais darbinieks sagatavo atzinumu, kurā norāda, vai bērnam ir psiholoģiskas traumas pazīmes, un pakalpojuma saņemšanas vietu (dzīvesvieta, iestāde vai sociālās rehabilitācijas institūcija). Pakalpojuma saņemšanas veids, vieta un ilgums vienmēr tiek noteikts atkarībā no psihologa vai sociālā darbinieka veikta bērna psihosociālās situācijas izvērtējuma.
59. No 2015.gada 1.janvāra ir pieejami valsts finansēti sociālās rehabilitācijas pakalpojumi vardarbību veikušām personām. Arī šie pakalpojumi ir pieejami gan individuāli, gan grupās, atkarībā no personas vajadzībām. Šo pakalpojumu saņemšana ir brīvprātīga. 2015.gadā minēto pakalpojumu saņēma 99 personas, 2016.gadā – 304 personas. Vidēji pakalpojuma saņēmēji apmeklē 9 individuālās konsultācijas vai 15 grupu nodarbības.
60. Valsts apmaksāta medicīniskā rehabilitācija personām, kas cietušas no vardarbības, tiek nodrošināta atbilstoši vispārējai kārtībai – ar ģimenes ārsta vai cita speciālista nosūtījumu atbilstoši medicīniskajām indikācijām⁸. Latvija no valsts budžeta apmaksā psihoterapeitisko un psiholoģisko palīdzību gadījumos, ja šādas palīdzības nepieciešamību noteicis psihiatrs, lai novērstu noziedzīgu nodarījumu veikšanu pret bērna tikumību un dzimumneaizskaramību vai ja psihoterapeitiskā un psiholoģiskā palīdzība nepieciešama, nodrošinot bērniem ambulatoro psihiatrisko palīdzību vai paliatīvo aprūpi.

⁸ Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumu Nr.1529 “Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 11.23.apakšpunkts.

61. Atbilstoši *Ārstniecības likuma* 56.¹pantā noteiktajam, ja ārstniecības iestāde sniedz palīdzību pacientam un ir pamats uzskatīt, ka pacients cietis no vardarbības, ārstniecības iestāde nekavējoties, bet ne vēlāk kā 12 stundu laikā paziņo par to Valsts policijai. Ja ārstniecības iestāde sniedz palīdzību nepilngadīgam pacientam un ir pamats uzskatīt, ka pacients cietis no pienācīgas aprūpes un uzraudzības trūkuma vai cita bērnu tiesību pārkāpuma, ārstniecības iestāde nekavējoties, bet ne vēlāk kā 12 stundu laikā paziņo par to Valsts policijai.
62. Vardarbība pret sievietēm ģimenē rada būtisku slogu veselības aprūpes sistēmai. 42% sieviešu, kuras vardarbības rezultātā gūto traumu dēļ vērsušās pēc palīdzības stacionārā, šīs traumas guvušas vardarbības ģimenē dēļ. 2015.gadā ģimenes locekļu nodarīto traumu dēļ ārstēšanās stacionārā bija nepieciešama vismaz 75 sievietēm, no kurām 54 traumu bija nodarījis dzīvesbiedrs. Savukārt 2016.gadā ģimenes locekļu nodarīto traumu dēļ ārstēšanās stacionārā bija nepieciešama vismaz 65 sievietēm, no tām 48 gadījumos traumu nodarījis dzīvesbiedrs.
63. Latvija nodrošina personai juridisko palīdzību, lai iesniegtu pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību atbilstoši *Civilprocesa likuma* 30.⁵nodaļai, piešķirot juridiskās konsultācijas, kā arī palīdzību procesuālo dokumentu sastādīšanai un pārstāvībai tiesā. Gadījumi, kad personai nepieciešama juridiskā palīdzība un ir konstatējama vardarbība, tiek vērtēti kā īpaša situācija, un personai netiek pieprasīta papildus informācija par viņas materiālo stāvokli. Lai saņemtu valsts nodrošināto juridisko palīdzību jautājumā par pagaidu aizsardzību pret vardarbību un pārējos no tās izrietošajos civiltiesiska rakstura jautājumos, personai ir jāiesniedz Juridiskās palīdzības administrācijā iesniegums valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības pieprasījumam. Juridiskās palīdzības administrācija pieņem lēmumu par valsts nodrošināto juridisko palīdzību un pozitīva lēmuma gadījumā norīko juridiskās palīdzības sniedzēju.
64. Juridiskās palīdzības administrācija ar biedrības “Skalbes” starpniecību nodrošina arī noziegumos cietušo bezmaksas atbalsta tālruņa 116006 darbību. Minētā tālruņa speciālisti katru dienu 7:00-22:00 sniedz psihoemocionālu un informatīvu atbalstu noziegumos cietušām personām, tajā skaitā vardarbības upuriem un viņu līdzcilvēkiem.
65. Latvijā darbojas četras NVO koordinētas bezmaksas telefonu „karstās līnijas” un Resursu centra sievietēm „Marta” uzturēta interaktīva mājas lapa. Uz Resursu centra sievietēm “Marta” “karsto līniju” gadā tiek saņemti 80 līdz vairāk par 100 zvanu. Katru gadu Resursu centrs sievietēm „Marta” sniedz palīdzību vairāk nekā 300 sievietēm, kuras cietušas no vardarbības ģimenē, – psiholoģisko un juridisko palīdzību, atbalstu dokumentu sagatavošanā un cietušo sieviešu pārstāvību policijā, bāriņtiesās un tiesās.
66. Attiecībā uz amatpersonu mācībām Latvija informē, ka tiesībsargājošo iestāžu amatpersonas un darbinieki gan formālās, gan neformālās izglītības programmās tiek izglītoti par jautājumiem, kas saistīti ar vardarbības ģimenē novēršanu un šādas

vardarbības gadījumu pienācīgu izmeklēšanu (skatīt 4.pielikumu). Prokuroriem regulāri tiek organizētas mācības bērnu tiesību aizsardzības jomā, kurās iekļautas šādas tēmas: vardarbības definēšana, vardarbības riska faktori un sekas, starpinstitucionālā sadarbība vardarbības pret bērnu gadījumā, saskarsmes veidošanas pamatprincipi atbilstoši bērna vecumam u.c. tēmas.

67. Ar ES sociālā fonda līdzfinansējumu 2015.-2022.gadā tiek īstenots projekts „Profesionālā sociālā darba attīstība pašvaldībās”. Projekta ietvaros tiek pilnveidota sociālā darba speciālistu profesionālā kompetence, tostarp darbam ar vardarbības gadījumiem, kā arī tiek pilnveidota sociālā darba prakse ar konkrētām mērķgrupām. Tāpat ir paredzēta metodiku izstrāde pašvaldību sociālo dienestu sociālajiem darbiniekiem darbam ar dažādām klientu mērķa grupām, tostarp arī ar vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām personām.
68. 2017.gadā Labklājības ministrija uzsāka īstenot divus Eiropas Komisijas līdzfinansētus projektus par vardarbības pret sievieti mazināšanu un novēršanu. Viena projekta mērķis ir efektīva un saskaņota institūciju rīcības modeļa pilnveidošana, lai atbilstoši spētu reaģēt uz vardarbības ģimenē gadījumiem, kā arī īstenot sabiedrības informēšanas aktivitātes, tai skaitā iesaistot un apmācot reģionālo mediju žurnālistus. Otrs projekts ir vērsts uz sabiedrības informētības un izpratnes par vardarbību pret sievietēm veicināšanu, lai mazinātu sabiedrības toleranci pret vardarbības situācijām, īpašu uzmanību pievēršot jauniešiem un veicinot cieņpilnas attiecības starp zēniem un meitenēm.

IV. KONVENCIJAS 6.PANTS

IV.1. Komitejas rekomendācija 58.rindkopā – cīņa ar cilvēku tirdzniecību

69. Latvija informē, ka pārskata periodā Latvija ir pievienojusies nozīmīgākajiem starptautiskajiem dokumentiem cilvēku tirdzniecības novēršanā: 1) Eiropas Padomes konvencijai par cīņu pret cilvēku tirdzniecību; 2) ANO Konvencijas par bērna tiesībām Papildu protokolam “Par tirdzniecību ar bērniem, bērna prostitūciju un bērna pornogrāfiju”; 3) ANO 2000.gada 13.decembra Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību Protokolam “Par cilvēku tirdzniecības, jo sevišķi tirdzniecības ar sievietēm un bērniem, novēršanu, apkarošanu un sodīšanu par to”; 4) Starptautiskās darba organizācijas Konvencijai par bērnu darba ļaunākajām formām. Plašāku informāciju par Latvijas starptautiskajām saistībām cilvēktiesību jomā skatīt Vispārējā Pamatdokumenta 79.-88.rindkopā.
70. *Krimināllikuma* 154¹.pants paredz kriminālatbildību par cilvēku tirdzniecību, kas noteikta saskaņā ar ANO 1949.gada 2.decembra Konvenciju par tirdzniecības ar cilvēkiem un citu personu prostitūcijas ekspluatācijas izskaušanu un ANO 2000.gada 13.decembra Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību Protokolu “Par cilvēku tirdzniecības, jo sevišķi tirdzniecības ar sievietēm un bērniem, novēršanu, apkarošanu un sodīšanu par to”, kā sodu paredzot brīvības atņemšanu līdz astoņiem gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

71. *Krimināllikuma* 154.¹panta otrā daļa paredz pastiprinātu atbildību par cilvēku tirdzniecību, ja tā izdarīta pret nepilngadīgo vai ja to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, bet trešā daļa paredz paaugstinātu atbildību par cilvēku tirdzniecību, ja tā apdraudējusi cietušā dzīvību vai izraisījusi smagas sekas vai ja tā izdarīta ar sevišķu cietsirdību vai pret mazgadīgo, vai ja to izdarījusi organizēta grupa, paredzot brīvības atņemšanu līdz pat piecpadsmit gadiem.
72. Latvija informē, ka 2014.gada 29.oktobrī spēkā stājās grozījumi *Krimināllikuma* 154.²pantā, papildinot to ar vēl vienu cilvēku tirdzniecības veidu – izmantojot ievainojamības stāvokli. Atbilstoši šim pantam ievainojamības stāvoklis nozīmē, ka tiek izmantoti apstākļi, kad personai nav citas reālas vai pieņemamas izvēles, kā vien pakļauties ekspluatācijai.
73. Šobrīd *Krimināllikuma* 154.²pantā ietvertā cilvēku tirdzniecības definīcija noteic, ka cilvēku tirdzniecība ir ekspluatācijas nolūkā izdarīta personu savervēšana, pārvadāšana, nodošana, slēpšana, izmitināšana vai saņemšana, lietojot vardarbību vai draudus, vai aizvešanu ar viltu vai izmantojot personas atkarību no vainīgā vai tās ievainojamības vai bezpalīdzības stāvokli, vai arī dodot vai saņemot materiāla vai citāda rakstura labumus, lai panāktu tās personas piekrišanu tirdzniecībai, no kuras ir atkarīgs cietušais. Nepilngadīgā vervēšana, pārvadāšana, nodošana, slēpšana, izmitināšana vai saņemšana ekspluatācijas nolūkā atzīstama par cilvēku tirdzniecību arī tādā gadījumā, ja tā nav saistīta ar cilvēku tirdzniecības definīcijā minēto līdzekļu izmantošanu.
74. Ekspluatācija *Krimināllikuma* 154.²panta izpratnē ir personas iesaistīšana prostitūcijā vai cita veida seksuālā izmantošanā, piespiešana veikt darbu, sniegt pakalpojumus vai izdarīt noziedzīgus nodarījumus, turēšana verdzībā vai citās tai līdzīgās formās (parādu verdzība, dzimtbūšana vai personas cita veida piespiedu nodošana citas personas atkarībā), turēšana kalpībā vai arī personas audu vai orgānu nelikumīga izņemšana.
75. Latvija atsaucas uz Sākotnējā ziņojuma 40.rindkopā sniegto informāciju un norāda, ka 2009.gadā veiktie grozījumi *Krimināllikuma* 165.¹pantā precizē personas nosūtīšanas ar tās piekrišanu seksuālai izmantošanai definīciju, nosakot, ka tā ir jebkāda rīcība, kas šajā nolūkā veicina legālu vai nelegālu personas pārvietošanos, tranzītu vai uzturēšanos vienas valsts vai vairāku valstu teritorijā. Par personas nosūtīšanu seksuālai izmantošanai *Krimināllikumā* paredzēts sods brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem vai īslaicīga brīvība atņemšana, vai piespiedu darbs, vai naudas sods. *Krimināllikuma* 165.¹pantā “Personas nosūtīšana seksuālai izmantošanai” paredzētais noziedzīgais nodarījums ir izdalīts ārpus *Krimināllikuma* 154.¹panta “Cilvēku tirdzniecība”, jo persona seksuālai izmantošanai tiek pakļauta ar tās piekrišanu, kas ir vērtējams kā mazāk bīstams noziedzīgs nodarījums, un par to attiecīgi nosakāmas vieglākas sankcijas.
76. Latvijā darbojas efektīvs starptautiskās sadarbības mehānisms, lai nodrošinātu cilvēku tirdzniecības apkarošanu. Valsts policija veiksmīgi sadarbojas ar citām valstīm

gadījumos, kad citās valstīs tiek konstatēti upuri no Latvijas. Valsts policija 2014.gadā veica informācijas un izlūkdatu apmaiņu 462 reizes, 2015.gadā – 381 reizes un 2016.gadā – 677 reizes galvenokārt ar Vācijas, Beļģijas, Kipras, Lielbritānijas, Īrijas un Šveices tiesībsargāšanas iestādēm par cilvēku tirdzniecības un seksuālas izmantošanas gadījumiem, kad sievietes tiek savervētas ar viltu, solot darbu, vai ar pašu piekrišanu.

77. Valsts policijas amatpersonas 2014. un 2015.gadā piedalījās Igaunijas Tieslietu ministrijas iniciētā prevencijas projekta “VISUP” “Cietušo atbalsta uzlabošana kriminālprocesa laikā: Cilvēktirdzniecības apkarošanas apmācības tiesībsargājošo institūciju darbiniekiem” un „Cilvēktirdzniecība ar fokusu uz piespiedu darbu, bērniem un seksuālo izmantošanu” pasākumos.
78. Laikā no 2014.gada līdz 2016.gadam Valsts policijas amatpersonas piedalījās arī Ziemeļvalstu Ministru Padomes projekta “Nordic, Baltic, Russian Cooperation on the Fight against Human Trafficking – Regional cooperation across Juridical, Law enforcement, Social authorities” pasākumos. Projekta ietvaros Valsts policija sadarbībā ar Ziemeļvalstu Ministru padomi organizēja konferenci “Ziemeļvalstu – Baltijas valstu dialogs par uz dzimumu vērstas vardarbības novēršanu”, kas norisinājās 2015.gada oktobrī Rīgā. 2017.gadā Valsts policijas amatpersonas piedalījās Ziemeļvalstu Ministru padomes organizētajā konferencē “Cilvēku tirdzniecības upuru aizsardzība – ekspertu forums” Igaunijā.
79. 2016.gadā Valsts policijas amatpersonas kā eksperti piedalījās Eiropas Komisijas Iekšlietu Ģenerāldirektorāta finanšu programmas “Noziedzības profilakse un apkarošana” starptautiskā projektā “Novēršot cilvēku tirdzniecību un fiktīvās laulības: daudzozaru risinājums” (HESTIA), sniedzot informāciju arī par fiktīvo laulību kā cilvēku tirdzniecības riska apkarošanas pozitīvo praksi Latvijā. Projekta ietvarā arī tika sagatavots paziņojums presei par jēdziena “piespiedu laulība” izmantošanu cilvēktirdzniecību kontekstā. 2017.gadā Valsts policijas pārstāvji kā eksperti turpināja piedalīties Baltijas jūras valstu padomes Sekretariāta un Latvijas Iekšlietu ministrijas realizētā projekta STROM II “Stiprinot pašvaldību lomu darbam cīņā ar cilvēku tirdzniecību” organizētajās aktivitātēs.
80. Saskaņā ar ES Padomes secinājumiem par ES prioritāšu noteikšanu cīņai pret organizētu noziedzību laikposmā no 2014.-2017.gadam, tika īstenota virkne pasākumu Eiropas multidisciplinārās platformas pret kriminālapdraudējumiem (*EMPACT*) ietvaros. Viena no noteiktajām prioritātēm bija “Cīņa ar cilvēku tirdzniecību”, kurā aktīvi piedalījās Valsts policijas amatpersonas.
81. “Valsts programmas cilvēku tirdzniecības novēršanai 2004.-2008.gadam” un “Rīcības programmas cilvēku tirdzniecības novēršanai 2009.-2013.gadam” ietvaros tika veikti plaši cilvēktirdzniecības prevencijas pasākumi. 2016.gadā cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā turpinājās pamatnostādnes “Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” noteikto uzdevumu izpilde, īpašu uzmanību pievēršot cīņai ar piespiedu darbu, fiktīvām laulībām un sutenerismu.

82. "Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādnes 2014.-2020.gadam" dokumentā ietvertie pasākumi ir saskaņoti ar ES Stratēģiju cilvēku tirdzniecības izskaušanai 2012.-2016.gadā un Latvijai saistošajām konvencijām par cilvēku tirdzniecības izskaušanu. Pamatnostādnes balstās uz četriem starptautiski atzītiem cīņai pret cilvēku tirdzniecību politikas pamatprincipiem: 1) profilakse; 2) upuru aizsardzība; 3) izmeklēšana, kriminālvajāšana un iztiesāšana; 4) kompetento institūciju un organizāciju sadarbība nacionālajā un starptautiskajā līmenī.
83. Programmas tika radītas ar mērķi sekmēt cilvēku tirdzniecības novēršanu, uzlabojot sabiedrības izglītības līmeni par šo organizētās noziedzības formu un sniedzot atbalstu cilvēku tirdzniecības upuriem, kā arī pilnveidojot gan tiesībaizsardzības iestāžu darbu, gan sadarbību starp valsts iestādēm un nevalstiskajām organizācijām. Programmas ietvaros tiek īpaši pastiprināta sadarbība ar pašvaldībām, ar mērķi attīstītu ielu sociālo darbu un veiksmīgāk atpazīt cilvēku tirdzniecības upurus, kas ir pirmais solis, lai persona varētu saņemt juridisko, sociālo un psiholoģisko palīdzību. Tāpat tiek uzlabota sadarbība ar Latvijas diplomātiskajām pārstāvniecībām ārvalstīs, nodrošinot pieejamu informāciju par cilvēku tirdzniecības upuru drošu atgriešanos. Piemēram, Latvijas vēstniecība Īrijā aktīvi strādā, lai palīdzētu "viltus laulībās" iesaistītajām latvietēm. Līdz 2011.gada septembrim vēstniecība ir piedalījies vismaz 89 aizdomīgu laulību identificēšanā un pārtraukšanā. Iekšlietu ministrijai piešķirto finansējumu visu veidu tirdzniecību ar sievietēm izskaušanai skatīt 5.pielikumu.
84. Laika posmā no 2014.gada līdz 2017.gadam Latvijā netika konstatēts neviens cilvēku tirdzniecības tranzīta gadījums, tāpat arī netika konstatēts neviens personu nosūtīšanas cilvēku tirdzniecībai Latvijā gadījums, kas liek secināt, ka Latvija netiek uzskatīta par cilvēktirdzniecības mērķa valsti, taču Latvija joprojām ir cilvēktirdzniecībā cietušo izcelsmes valsts.
85. 2014.gadā Valsts policijā kopumā tika atklāti 16 ar cilvēku tirdzniecību, personu nosūtīšanu seksuālai izmantošanai, ļaunprātīgu personu nodrošināšanu ar iespēju iegūt tiesības uzturēties ES dalībvalstīs, sutenerismu un pornogrāfiska rakstura materiālu izmantošanu vai izplatīšanu saistīti noziedzīgi nodarījumi. 2015.gadā tika atklāti 23 šāda rakstura noziedzīgi nodarījumi, 2016.gadā – 37 noziedzīgi nodarījumi, bet 2017.gadā – 81 noziedzīgs nodarījums.
86. Par cilvēku tirdzniecību starptautiskā organizētā grupā ar seksuālas izmantošanas, piespiedu pakalpojumu sniegšanas un piespiedu darba ekspluatācijas pazīmēm 2014.gadā pēc *Krimināllikuma* 154.¹panta Latvijā tika uzsākts 1 kriminālprocess. Šī kriminālprocesa un iepriekšējā gadā uzsākto kriminālprocesa ietvaros par aizdomās turētajiem atzītas 14 personas, tostarp 10 vīrieši un 4 sievietes, savukārt par cilvēktirdzniecībā cietušām personām atzītas 7 pilngadīgas sievietes. 2015.gadā pēc *Krimināllikuma* 154.¹panta Latvijā tika uzsākti 3 kriminālprocesi, kuru ietvaros par aizdomās turētajiem atzītas 10 personas, no kurām 6 sievietes (t.sk. 1 nepilngadīga persona) un 4 vīrieši, bet par cilvēktirdzniecībā cietušām personām atzītas 4 personas, tajā skaitā viena pilngadīga persona ar vieglas ievainojamības pazīmēm un 3

nepilngadīgas personas. 2016.gadā Latvijā tika uzsākti 3 kriminālprocesi par cilvēku tirdzniecību organizētā grupā uz ārvalstīm, bet 2017.gadā par cilvēku tirdzniecību tika uzsākti 6 kriminālprocesi.

87. 2014.gadā pēc *Krimināllikuma* 154.¹panta par cilvēku tirdzniecību stājies spēkā notiesājošs spriedums vienā lietā (notiesāta 1 persona) un pēc *Krimināllikuma* 165.¹panta par personas nosūtīšanu seksuālai izmantošanai stājušies spēkā 12 notiesājoši spriedumi (notiesātas 13 personas). 2015.gadā pēc *Krimināllikuma* 154.¹panta nav stājies spēkā neviens notiesājošs spriedums un pēc *Krimināllikuma* 165.¹panta stājušies spēkā 7 notiesājoši spriedumi (notiesātas 9 personas). 2016.gadā pēc *Krimināllikuma* 154.¹panta stājušies spēkā notiesājoši spriedumi 3 lietās (notiesātas 4 personas) un pēc *Krimināllikuma* 165.¹panta stājušies spēkā 9 notiesājoši spriedumi (notiesātas 12 personas).
88. Cilvēku tirdzniecības upuru sociālās rehabilitācijas pakalpojums tiek piešķirts saskaņā ar *Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu* un uz likuma pamata izdotajiem *Ministru kabineta 2006.gada 31.oktobra noteikumiem Nr.889 "Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri"*. Persona, kura tiek atzīta par cilvēku tirdzniecības upuri, var saņemt valsts apmaksātu sociālās rehabilitācijas kursu līdz 180 dienām, kas ietver patvēruma un ēdināšanas un pirmās nepieciešamības preču nodrošināšanu (līdz pastāvīgas dzīvesvietas un darba jautājuma atrisināšanai), psihosociālo palīdzību, tai skaitā individuālas sociālā darbinieka, psihologa, jurista (tostarp atbalstu upurim kriminālprocesa laikā un pārstāvība tiesā, ja nepieciešams), ārstniecības personas un citu speciālistu konsultācijas atbilstoši klienta vajadzībām.
89. Ja persona kriminālprocesa par cilvēku tirdzniecību ietvaros ar procesa virzītāja lēmumu ir atzīta par cietušo vai tai piešķirts liecinieka statuss, tai ir tiesības saņemt atbalstu saistībā ar uzsākto kriminālprocesu – psihosociālo palīdzību (tai skaitā individuālas jurista, sociālā darbinieka, psihologa konsultācijas), tulka pakalpojumus, palīdzību juridisko dokumentu noformēšanā un, ja nepieciešams, arī pārstāvību tiesā, nepārsniedzot 150 stundu gadā. Cilvēku tirdzniecības upurim, kas *Kriminālprocesa likumā* noteiktajā kārtībā ir atzīts par cietušo, saskaņā ar likumu "*Par valsts kompensāciju cietušajiem*" ir tiesības saņemt valsts kompensāciju par tīša noziedzīga nodarījuma rezultātā radīto morālo aizskārumu, fiziskajām ciešanām vai mantisko zaudējumu.
90. Lai cīnītos ar "viltus laulību" gadījumiem, 2013.gada 1.aprīlī spēkā stājās grozījumi *Krimināllikumā*, papildinot ar 285.²pantu "Ļaunprātīga nodrošināšana ar iespēju likumīgi iegūt tiesības uzturēties Latvijas Republikā, citā ES dalībvalstī, Eiropas Ekonomikas zonas valstī vai Šveices Konfederācijā", paredzot sodu brīvības atņemšanu līdz 5 gadiem vai īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai piespiedu darbu, vai naudas sodu, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

91. Valsts robežsardze ir izstrādājusi metodiskos norādījumus par kārtību, kādā Valsts robežsardzes imigrācijas kontroles struktūrvienību amatpersonas veic fiktīvo laulību pārbaudes. Metodisko norādījumu mērķis ir noteikt vienotu fiktīvo laulību pārbaudes mehānismu, ko plāno un veic Valsts robežsardzes imigrācijas kontroles struktūrvienību amatpersonas.
92. Attiecībā uz amatpersonu mācībām Latvija informē, ka Valsts policijas amatpersonas regulāri piedalās starptautiskos pasākumos un mācībās, lai izglītos par cilvēku tirdzniecības jautājumiem, piemēram, ES Policijas akadēmijas (CEPOL) organizētajosursos “Eiropas pieeja cilvēktirdzniecības apkarošanai” un “Cilvēktirdzniecība – piespiedu darbs”, kā arī Valsts policijas amatpersonas ir piedalījušās starptautiskajā seminārā “Koordinācijas uzlabošana bērnu cilvēktirdzniecības aizsardzības un prevencijas jomā Eiropā” un zināšanu forumā “Cilvēku tirdzniecības sociālās sekas”.
93. Valsts robežsardzes koledžā ir izstrādāta mācību programma “Cilvēku tirdzniecības novēršana un apkarošana. Instruktoru apmācības programma”, kurā ir ietvertas vadlīnijas amatpersonu rīcībai, identificējot cilvēktirdzniecības upurus. Šīs programmas ietvaros mācības notiek reizi gadā, iesaistot aptuveni 18 līdz 20 amatpersonas no Valsts robežsardzes teritoriālajām pārvaldēm, kuras pēc tam nodrošina attiecīgās pārvaldes personāla izglītošanu cilvēktirdzniecības novēršanas un apkarošanas jomā. Tādējādi tiek nodrošināta sistemātiska Valsts robežsardzes personāla izglītošana par cilvēktirdzniecības upuru identificēšanu, un tālāku rīcību, konstatējot pazīmes, kas norāda, ka persona var būt cilvēktirdzniecības upuris.
94. Valsts policijas koledžas īstenotajā pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas “Policijas darbs” studijuursos “Krimināltiesības” un “Izmeklēšanas darbs”, kā arī pieaugušo neformālās izglītības programmās “Cilvēktirdzniecības/sutenerisma gadījumu novēršana, apkarošana un izmeklēšana” un “Cilvēku tirdzniecība mūsdienās. Formas, prevencija un novēršana” amatpersonas tiek izglītotas par cilvēku tirdzniecības nozieguma pienācīgu izmeklēšanu un citiem cilvēku tirdzniecības saistītiem jautājumiem (skatīt 4.pielikumu).
95. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde saviem darbiniekiem nodrošina mācības par jautājumiem, kas saistīti ar cīņu pret cilvēku tirdzniecību, lai tie spētu atpazīt cilvēku tirdzniecības upurus un atbilstoši reaģēt, ja ir pamatotas aizdomas, ka konkrētā persona ir cietusi no cilvēku tirdzniecības, informējot un iesaistot atbildīgos dienestus, kā arī nodrošinot, ka upuris saņem nepieciešamo atbalstu un aizsardzību. Darbinieku zināšanai un izmantošanai Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes tiešsaistes vietnē ir ievietots mācību materiāls “Cilvēku tirdzniecības darba ekspluatācijas nolūkā identificēšanas vadlīnijas”.
96. Mācību centrs pārskata periodā īstenojis vairākus mācību pasākumus tiesnešiem un tiesu darbiniekiem par cilvēku tirdzniecības jautājumiem. 2014.gada 18.jūnijā tiesnešu amata kandidātu mācību ietvaros Mācību centrs organizēja 90 minūšu lekciju “Cilvēktirdzniecības aktuālās problēmas”. Lekciju apmeklēja 16 tiesnešu amata kandidāti. 2014.gada 16.oktobrī Mācību centrs sadarbībā ar ASV vēstniecību Latvijā

rīkoja konferenci “Izmeklēšana, kriminālvajāšana un tiesvedība cilvēktirdzniecības lietās: ASV un Latvijas lietu izpēte”. Konferenci apmeklēja 12 tiesneši, 15 prokurori, 20 policijas darbinieki, kā arī NVO pārstāvji. 2017.gadā Mācību centrs īstenoja mācības tiesnešiem un prokuroriem par bērnu kā cilvēku tirdzniecības upuri projekta "Profesionālas mācības tiesnešiem un prokuroriem: Seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošana" ietvaros. Nodarbībās kopā piedalījās 126 dalībnieki, to skaitā 28 tiesneši, 24 tiesnešu palīgi, 6 Augstākās tiesas darbinieki, 46 prokurori, 4 policijas darbinieki un 18 citi juridisko profesiju pārstāvji.

97. 2015.gada 10.-11.septembrī Rīgā notika Eiropas Tiesību Akadēmijas organizēts starptautisks seminārs “Cilvēku tirdzniecības apkarošana – ceļā uz vispusīgāku pieeju”. Seminārā piedalījās dalībnieki un lektori no dažādām ES valstīm, tostarp 5 prokurori un 2 tiesneši no Latvijas. Tostarp 2015.gadā notika 90 minūšu garš lekciju cikls (6 lekcijas gada laikā) “Tiesu prakse cilvēku tirdzniecības lietās”. Katru lekciju apmeklēja cita dalībnieku grupa, kas sastāv no tiesnešiem, tiesnešu palīgiem, zvērinātiem advokātiem, prokuroriem un VID darbiniekiem. Kopumā lekcijas apmeklēja 295 dalībnieki.
98. 2016.gadā Mācību centrs piedāvāja tiesnešiem apmeklēt starptautiskus seminārus par cilvēku tirdzniecības jautājumiem: Čehijā “*Human trafficking and crimes related to refugees*” un Nīderlandē “*Trafficking in Human Beings*”. Abos semināros piedalījās pa 1 tiesnesim no Latvijas.
99. Tiesībsargs attiecībā uz sociālās rehabilitācijas nodrošināšanu 2017.gadā ir publicējis pētījumu “Latvijas pašvaldību sociālo dienestu, bāriņtiesu un Nodarbinātības valsts aģentūras filiāļu loma cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanas procesā” (par laika periodu no 2014.gada līdz 2016.gadam). Pētījumā ir identificēti trūkumi pašvaldību institūciju darbinieku mācību īstenošanā un darbinieku izpratnē par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu piešķiršanas procesu, kā arī identificētas problēmas ar sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzošo NVO atpazīstamību un norādīts uz formāla nacionālā konsultēšanas mehānisma izstrādes nepieciešamību.⁹
100. Valsts policija turpina informēt sabiedrību par paveikto noziedzīgu nodarījumu atklāšanā un novēršanā, sniedzot intervijas, paziņojumus un informatīvus materiālus dažādiem plašsaziņas līdzekļiem. No 2014.gada līdz 2016.gadam šāda sadarbība ir bijusi ar žurnālu “Playboy” par cilvēku tirdzniecības un prostitūcijas izmantošanas no trešo personu puses novēršanu, “Latvijas radio 4” par cilvēktirdzniecības risku (prostitūcija) novēršanu, par problēmām un pēdējām tendencēm saistībā ar fiktīvajām laulībām Latvijā, studentu raidījumu KIWI TV par fiktīvajām laulībām un nacionālo informācijas aģentūru LETA par sutenerisma un prostitūcijas problēmu valstī. 2017.gadā Valsts policijas amatpersonas sniedza interviju LNT ziņu dienestam par cilvēku tirdzniecības darba ekspluatāciju ārzemēs, savukārt LTV – par cilvēktirdzniecību.

⁹ Pētījums pieejams Tiesībsarga biroja tīmekļa vietnē:

http://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/publikacijas/trafficking_in_human_beings_in_latvia_149638938_9.pdf.

IV.2. Komitejas rekomendācija 60.rindkopā – prostitūcijas samazināšana

- 101.Latvija atsaucas uz Sākotnējā ziņojuma 38.rindkopā ietverto informāciju un vērs uzmanību, ka pārskata periodā *Krimināllikuma* 164.pantā “Personas iesaistīšana prostitūcijā un prostitūcijas izmantošana” ir veikti vairāki grozījumi. Šobrīd *Krimināllikuma* 164.pantā ir paredzētas šādas atbildību pastiprinošas (kvalificējošās) pazīmes par personas iesaistīšanu prostitūcijā: ļaunprātīgi izmantojot personas uzticēšanos vai ar viltu; izmantojot personas atkarību no vainīgā vai tās bezpalīdzības stāvokli; apzināta cilvēku tirdzniecības upura prostitūcijas izmantošana; izdarīts personu grupā vai organizētā grupā; izdarīts pret nepilngadīgu vai mazgadīgu personu; vai saistīta par telpu nodošanu nepilngadīgām personām prostitūcijai. Atkarībā no *Krimināllikuma* 164.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijas, par šādām noziedzīgām darbībām ir iespējams piemērot brīvības atņemšanu līdz pat 15 gadiem, kā arī piemērot tādas papildsodus kā mantas konfiskācija un probācijas uzraudzība.
- 102.Prostitūcijas ierobežošanas kārtību noteic *Ministru kabineta 2008.gada 22.janvāra noteikumi Nr.32 “Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi”*. Minētie noteikumi atļauj piedāvāt vai sniegt seksuālos pakalpojumus par maksu tikai dzīvojamā telpā, kas ir attiecīgās personas īpašums vai par kuru tā ir noslēgusi īres līgumu. Šīs dzīvojamās telpas nedrīkst atrasties tuvāk par 100 metriem no izglītības iestādes vai baznīcas, tajās nevar atrasties nepilngadīga persona un šajās telpās aizliegts sniegt prostitūcijas pakalpojumus, ja pret to iebilst citas personas, kuras dzīvo šajā telpā vai mājā. Izklaides un atpūtas iestāžu vadītāji nodrošina, lai šajās iestādēs netiktu piedāvāti, sniegti un saņemti seksuālie pakalpojumi par maksu. *Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa* 174.⁴pants paredz naudas sodu par prostitūcijas ierobežošanas noteikumu pārkāpšanu fiziskajām un juridiskajām personām.
- 103.Latvija informē, ka šobrīd ir izstrādāts likumprojekts *Prostitūcijas ierobežošanas likums*, kura spēkā stāšanās paredzēta 2019.gada 1.janvārī. Likumprojekta mērķis ir ierobežot un samazināt prostitūciju, mazināt cilvēku tirdzniecības riskus, novērst bērnu un jauniešu iesaistīšanos prostitūcijā, mazināt vardarbības riskus, kas vērsti pret personām, kuras nodarbojas ar prostitūciju, veicināt atteikšanos no nodarbošanās ar prostitūciju un prostitūcijas izmantošanu. Likumprojekts paredz sociālās rehabilitācijas iespējas personām, kuras nodarbojas ar prostitūciju, un uzvedības korekcijas programmas personām, kuras izmanto prostitūciju.
- 104.Prostitūcijā cietušajām nepilngadīgajām un pilngadīgajām personām tiek sniegti sociālās rehabilitācijas pakalpojumi saskaņā ar sociālās rehabilitācijas cilvēku tirdzniecības upuriem programmu (skatīt Ziņojuma 88., 89.rindkopu).
- 105.Latvija atsaucas uz Sākotnējā ziņojuma 39.rindkopu un norāda, ka *Krimināllikuma* 165.pantkā pārskata periodā veikti vairāki grozījumi. Pirmkārt, precizēts sods par sutenerismu – brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem vai īslaicīga brīvības atņemšanu, vai piespiedu darbs, vai naudas sods, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, un probācijas uzraudzība uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās. Otrkārt,

papildināts *Krimināllikuma* 165.pantā ietvertais noziedzīgā nodarījuma sastāvs, pastiprinot atbildību, ja noziedzīgos nodarījumus izdarījusi organizēta grupa un ja sutenerisms veikts attiecībā uz personu, kura nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu.

106. Atbilstoši ANO Konvencijas par cīņu pret cilvēku tirdzniecību un prostitūcijas ekspluatēšanu no trešo personu puses 6.pantam Latvijā netiek veikta oficiāla prostitūcijā nodarbināto personu uzskaitē.
107. Par sutenerismu 2014.gadā kriminālvajāšanas uzsākšanai uz prokuratūru nosūtītas 11 krimināllietas, bet 2015.gadā – 7. Jāatzīmē, ka 2015.gadā 7 kriminālprocesu ietvaros tika pārtraukta 4 organizētu suteneru grupu darbība un izmeklēšanas ietvaros uzlikts arests aizdomās turēto un viņu tuvinieku kustamajiem un nekustamajiem īpašumiem, kā arī finanšu līdzekļiem 315 651 eiro apmērā. 2016.gadā par sutenerismu kriminālvajāšanas uzsākšanai uz prokuratūru nosūtītas 4 krimināllietas un izbeigts viens kriminālprocess. Starp aizturētajiem sutenerisma organizatoriem ir bijušas gan sievietes, gan vīrieši. Dažas no aizturētajām sievietēm agrāk pašas ir nodarbojušās ar prostitūciju. 2017.gadā par sutenerismu Valsts policijā uzsākti 8 kriminālprocesi, kriminālvajāšanas uzsākšanai uz prokuratūru nosūtītas 6 krimināllietas, par atklātiem tiek uzskatīti 6 kriminālprocesi. Statistiku par noziedzīgo nodarījumu iztiesāšanu, kas saistīti ar prostitūciju, skatīt 6.pielikumā.
108. Pēdējos gados nav konstatēts, ka suteneri pret prostitūcijā iesaistītajām personām pielietotu vardarbību, lai piespiestu nodarboties ar prostitūciju. Valsts policija aktīvi vērsas pret suteneriem un prostitūcijas veicinātājiem, lai nepieļautu nepilngadīgo iesaistīšanos prostitūcijā vai pilngadīgo personu piespiešanu nodarboties ar prostitūciju.
109. Attiecībā uz Komitejas lūgumu sniegt informāciju par “seksstūrismu” Latvija informē, ka ir veiktas izmaiņas normatīvajos aktos, lai samazinātu pieprasījumu pēc prostitūcijas pakalpojumiem, vienlaicīgi nosakot arī klientu atbildību: ir aizliegta trešās personas darbība, kas veicina prostitūciju (skatīt Ziņojuma 101.rindkopu) un personai, kas nodarbojas ar prostitūciju, noteiktas īpašas prasības attiecībā uz apstākļiem, kādos tās drīkst darboties (skatīt Ziņojuma 102.rindkopu).
110. Attiecībā uz jautājumiem par pornogrāfijas ierobežošanu Latvija sniedz šādu informāciju. *Pornogrāfijas ierobežošanas likuma* 4.panta pirmā daļa noteic, ka pornogrāfiska rakstura materiālu aprītē aizliegta bērnu pornogrāfija, kā arī tāda pornogrāfiska priekšnesuma apmeklēšana un publiska demonstrēšana un tāda pornogrāfiska rakstura materiāla aprīte, kurš ietver cilvēka seksuālas darbības ar dzīvnieku, nekrofiliju vai dzimumtieksmes apmierināšanu vardarbīgā veidā. Likuma 4.panta otrā daļa nosaka, ka aizliegts pornogrāfiskā priekšnesumā un pornogrāfiska rakstura materiāla aprītē iesaistīt bērnu, tai skaitā nodrošināt bērna piekļuvi pornogrāfiskam priekšnesumam, pornogrāfiska rakstura materiālam un bērnu pornogrāfijai, kā arī pieļaut, ka bērnam ir pieejami minētie materiāli, savukārt trešā daļa nosaka, ka aizliegta pret personas gribu iegūta pornogrāfiska rakstura materiāla

aprite un tāda pornogrāfiska priekšnesuma demonstrēšana, kurā persona ir iesaistīta pret savu gribu.

- 111.No 2013.gada *Pornogrāfijas ierobežošanas likums* paredz bērnu pornogrāfijas jēdziena paplašināšanu, nosakot, ka par bērnu pornogrāfiju ir atzīstams ne vien pornogrāfiska rakstura materiāls, bet arī pornogrāfisks priekšnesums, kurā iesaistīts bērns. Priekšnesuma definīcija ir noteikta likuma 1.panta 1¹.punktā. Vienlaicīgi *Pornogrāfijas ierobežošanas likumā* ir veikti grozījumi attiecībā uz tādiem pornogrāfiskiem priekšnesumiem, kuros ir iesaistīti pieaugušie, tai skaitā sievietes.
- 112.*Krimināllikuma* 166.pantā paredzēta atbildība par pornogrāfiska priekšnesuma demonstrēšanas, intīma rakstura izklaides ierobežošanas un pornogrāfiska rakstura materiāla aprites noteikumu pārkāpšanu, ja tā izdarīta ievērojamā apmērā vai ja ar to radīts būtisks kaitējums; par tāda pornogrāfiska priekšnesuma apmeklēšanu vai demonstrēšanu vai par tādu pornogrāfiska rakstura materiāla apriti, kurš satur bērnu pornogrāfiju, cilvēka seksuālas darbības ar dzīvnieku, nekrofiliju vai dzimumtieksmes apmierināšanu vardarbīgā veidā; par nepilngadīgā pamudināšanu, iesaistīšanu, piespiešanu piedalīties vai izmantošanu pornogrāfiskā priekšnesumā vai pornogrāfiska rakstura materiāla izgatavošanā; par sešpadsmit gadu vecumu nerasniegušas personas pamudināšanu, iesaistīšanu, piespiešanu piedalīties vai izmantošanu pornogrāfiskā priekšnesumā vai pornogrāfiska rakstura materiāla izgatavošanā; par šā panta trešajā vai ceturtajā daļā paredzētajām darbībām, ja tās izdarījusi organizēta grupa vai tās izdarītas, lietojot vardarbību.
- 113.2014.gadā Latvija uzsāka daļību ES Politikas cikla īstenošanā atbilstoši ES Padomes secinājumiem par ES prioritāšu noteikšanu cīņai pret smagu un organizētu noziedzību laikposmā no 2014.gada līdz 2017.gadam. ES Padomes secinājumos noteiktas 9 prioritātes cīņai pret smago un organizēto noziedzību. Latvija regulāri piedalās Operatīvo rīcības plānu izstrādē un plānotajās aktivitātēs. 2015.gadā Latvija piedalījās 4 pasākumos no 23, bet 2016.gadā – 6 pasākumos no 19. 2017.gadā Latvija piedalījās 9 prioritāšu īstenošanā no 13 un 9 Operatīvo rīcības plāna pasākumu īstenošanā no 18.
- 114.Kopš 2015.gada Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvalde īsteno starptautisku operāciju “PERONS”. Operācijas pamatā ir starptautiskais projekts interneta pedofilijas apkarošanā, kura ietvaros starptautiskā organizācija “*Child rescue coalition*” (Bērnu glābšanas koalīcija) sniedz informāciju par IP adresēm Latvijas teritorijā, kuru lietotāji piedalās aizliegtu materiālu (bērnu seksuālās izmantošanas materiālu) aprītē internetā *peer-to-peer* tīklos. Bērnu glābšanas koalīcijas sniegtā informācija ļauj identificēt interneta lietotājus, kuri iesaistīti materiālu izplatīšanā par bērnu seksuālo izmantošanu Latvijā, un tos atlasīt. Papildus Valsts policija izmanto Globālā unikālā lietotāju identifikatoru (GUID), lai varētu izsekot konkrēta Latvijas interneta lietotāja pārvietošanos un pieslēgšanos no dažādām ģeogrāfiskām lokācijām un IP adresēm. Pašlaik datu bāzē ir pieejama informācija par aktīvākajiem lietotājiem Latvijas teritorijā, kuri pastāvīgi izdara Latvijas teritorijā krimināli sodāmus nodarījumus, proti, nodarbojas ar bērnu seksuālās izmantošanas materiālu apriti.

V. KONVENCIJAS 7.PANTS

V.1 Komitejas rekomendācija 62.rindkopā – sievietes vadošos amatos

115. Pēdējās Latvijas parlamenta (Saeimas) vēlēšanas notika 2014.gada 4.oktobrī, un tajās uz 100 deputātu vietām tika ievēlētas 19 sievietes (19%) un 81 vīrietis (81%). Vērtējot iepriekšējo Latvijas Saeimas vēlēšanu rezultātus, redzams, ka ievēlēto sieviešu īpatsvars nav augsts, un kopš 2006.gada tas aptuveni ir 19% līmenī (skatīt 2.pielikumu).
116. Latvijas pašvaldību vēlēšanas notika 2013.gadā 9 republikas pilsētās (Rīgā, Jūrmalā, Valmierā, Liepājā, Ventspilī, Rēzeknē, Daugavpilī, Jēkabpilī un Jelgavā), kā arī 110 novados, un tajās kandidēja 5186 vīrieši (59.4%) un 3539 sievietes (40.6%), bet ievēlēti tika 1113 vīrieši (69%) un 505 sievietes (31%). Salīdzinot ar iepriekš notikušajām pašvaldību vēlēšanām, kas notika 2009.gadā, 2013.gadā ievēlēto sieviešu skaits ir samazinājies (skatīt 2.pielikumu).
117. 2009.gadā Ministru kabineta sastāvā no 14 ministriem 3 bija sievietes, bet 2012.gada sākumā sieviešu īpatsvars Ministru kabinetā bija pieaudzis – no 14 ministriem 4 bija sievietes. 2017.gada beigās Latvijā ministru amatus ieņēma 3 sievietes (21%) un 11 vīrieši (79%). Sieviešu un vīriešu īpatsvars ministru amatos ir mainīgs rādītājs, un, analizējot iepriekšējo gadu situāciju Latvijā, var secināt, ka sieviešu īpatsvars 2014. un 2015.gadā bija nedaudz virs ES vidējā rādītāja, bet 2016.gadā sieviešu īpatsvars ir samazinājies.
118. Saskaņā ar Finanšu ministrijas apkopotajiem datiem par Latvijā nodarbināto ierēdņu sadalījumu pa amatu grupām iestādēs, 2016.gada janvāra beigās kopumā bija nodarbinātas 11272 personas, no tām – 76% sieviešu un 24% vīriešu. Dzimumu proporcija 2016.gadā salīdzinājumā ar 2013.gadu ir saglabājusies nemainīga, jo arī 2013.gadā valsts pārvaldē strādāja 76% sieviešu un 24% vīriešu. 2016.gada 31.janvārī, līdzīgi kā iepriekšējos gados, augstāks sieviešu īpatsvars bija zemākajās valsts pārvaldes amatu grupās (speciālisti, struktūrvienību vadītāji un vietnieki), savukārt augstākās amata grupās sieviešu īpatsvars pakāpeniski samazinās (skatīt 2.pielikumu).
119. 2015.gadā Latvija ieņēma pirmo vietu starp ES dalībvalstīm ar augstāko sieviešu īpatsvaru biržā kotēto uzņēmumu padomju locekļu sastāvā. 2015.gadā tas bija 30,4% (ES vidējais rādītājs bija 22,7%). Savukārt 2017.gada oktobrī Latvijas rādītāji salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm ir samazinājušies, ierindojoš Latviju tikai 9.vietā ar 28.8% sieviešu biržā kotēto uzņēmumu padomju locekļu sastāvā.
120. Sieviešu – zinātnieku īpatsvars Latvijā 2013.gadā vēl aizvien ir visaugstākais Eiropā – 52%, kas ir arī ievērojami augstāks nekā vidēji ES – 33%. 2016.gadā Latvijā zinātniskā personāla kopskaits bija 6810, ieskaitot 3566 sievietes (skatīt 2.pielikumu).
121. Lai sekmētu sabalansētu sieviešu un vīriešu pārstāvniecību ekonomisko lēmumu pieņemšanā Latvijā, 2014.gadā Sabiedrības integrācijas fonds sadarbībā ar Labklājības

ministriju, Ekonomikas ministriju, biedrību “Latvijas Darba devēju konfederācija”, Resursu centru sievietēm “Marta” un “Līdere” īstenoja projektu “Dzimumu līdztiesība ekonomisko lēmumu pieņemšanā – instruments ekonomiskās konkurētspējas un vienlīdzības veicināšanai”¹⁰, kura ietvaros tika organizētas dažādas sabiedrības informēšanas kampaņas, veikta sabiedrības aptauja par iedzīvotāju izpratni un attieksmi pret dzimumu līdztiesības jautājumiem, organizēta pieredzes apmaiņa Latvijas biznesa augstskolu studentu un pasniedzēju iepazīstināšanai ar dzimumu līdztiesības dimensiju biznesa vadībā, kā arī aktualizēts Ilgtspējīgas attīstības indekss, papildinot to ar dzimumu līdztiesības kritēriju. Projekta ietvaros tika īstenota sabiedrības informēšanas kampaņa, lai mazinātu sabiedrībā pastāvošos stereotipus par sievietes un vīriešu līdztiesīgām iespējām darba tirgū, profesionālajā izausmē.

122. Lai pievērstu uzmanību jautājumam par sievietes līdztiesību politikā, pārskata periodā tika organizēta diskusija ar Saeimā pārstāvēto politisko partiju pārstāvjiem par to, vai un kādi ir šķēršļi sievietes aktīvākai darbībai politikā, kā arī cik liela ir mediju loma un ietekme uz politiķu sievietes un vīriešu līdztiesīgu iespēju nodrošināšanu, lai nonāktu lēmumu pieņemšanas pozīcijās.

V.2. Komitejas rekomendācija 64.rindkopā – NVO iesaiste

123. Valsts pārvaldes sadarbība ar NVO ir aprakstīta Vispārējā Pamatdokumenta 65.-75.rindkopā, bet par pilsoniskās sabiedrības iesaisti valsts politiskajos procesos skatīt Vispārējā Pamatdokumenta 143.-146.rindkopu.

124. Labklājības ministrijai ir izveidojusies sadarbība ar NVO, kas uzskatāmas par aktīvākajām šīs jomas organizācijām arī valsts mērogā: “Latvijas Sievietes nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls”, Resursu centrs sievietes “Marta”, un “Sievietes tiesību institūts”. Šīs organizācijas apvieno aptuveni 70 dažādas formālas biedrības un neformālas interešu grupas, kuru darbības virziens ir tieši vērst uz dzimumu līdztiesības īstenošanu, sievietes tiesību aizsardzību, dzimumu stereotipu izskaušanu, sabiedrības izglītošanu.

125. Latvija informē, ka visi dokumenti, kas izstrādāti dzimumu līdztiesības jomā, to skaitā saistībā ar situāciju Pekinas Rīcības platformas jomās un Latvijas progresu dzimumu līdztiesības politikas īstenošanā tajās, pieejami tiešsaistē, Labklājības ministrijas interneta vietnē.

126. Kopš 2016.gada ir pieejama valsts budžeta programma “NVO fonds”, kas sniedz atbalstu NVO, lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības ilgtspējīgu attīstību, ļaujot biedrībām un nodibinājumiem virzīt un pilnveidot demokrātijas procesus visos publiskās pārvaldes līmeņos, sniegt pakalpojumus ar mērķi uzlabot sabiedrības dzīves kvalitāti, organizēt pasākumus, kas informētu un izglītotu sabiedrību par valstī notiekošajiem procesiem, tādējādi ļaujot sabiedrībai jau laikus līdzdarboties un

¹⁰ Informācija par projektu “Dzimumu līdztiesība = instruments un vērtība” pieejama: http://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=9175%3APar-projektu-Dzimumu-lidztiesiba-instruments-un-vertiba&catid=2%3Afonds&lang=lv.

iesaistīties tai aktuālo jautājumu risināšanā. Ar programmas “NVO fonds” atbalstu 2016.gadā ir sniegts atbalsts NVO, lai veicinātu sieviešu un vīriešu līdztiesību, ļaujot nodrošināt efektīvāku dažādu sabiedrības grupu un interešu pārstāvniecību nozares politikas dokumentu izstrādes un apspriešanas procesos, kā arī īstenojot informējošas un izglītojošas aktivitātes.

VI. KONVENCIJAS 9.PANTS

127.Latvija informē, ka pārskata periodā nav mainījusies Sākotnējā ziņojumā ietvertā informācija par Konvencijas 9.pantu, proti, pilsonības iegūšana, maiņa vai saglabāšana, kā arī bērna pilsonības piešķiršana tiek nodrošināta bez jebkādas diskriminācijas. Latvija arī informē, ka Sākotnējā ziņojuma 81.rindkopā sniegtā informācija par pilsonības saglabāšanu, stājoties laulībā vai vīra pilsonības maiņas gadījumā, nav mainījusies.

128.Naturalizācijas procesā, kura pamatā ir personas brīva griba, sievietes izrāda lielāku sociālo aktivitāti, proti, laika posmā no 2011.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 31.decembrim Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē ir saņemti 10861 Latvijas pilsonības pretendentu iesniegumi, no tiem 5676 jeb 52% iesniegumu ir iesniegušas sievietes.

129.Latvija atsauca uz Vispārējā Pamatdokumenta 202.-206.rindkopā ietverto informāciju un norāda, ka ar grozījumiem *Pilsonības likumā* tika pilnveidota naturalizācijas procedūra un vienkāršota pilsonības piešķiršanas procedūra, ņemot vērā Latvijas vēstures notikumus, šodien pieaugošo personu mobilitāti un nepieciešamību saglabāt saikni ar pilsoņiem visā pasaulē.

VII. KONVENCIJAS 10.PANTS

VII.1. Komitejas rekomendācija 66.rindkopā – dzimumu stereotipi izglītībā

130.Latvija atsauca uz Sākotnējā ziņojumā sniegto informāciju un norāda, ka Latvijā izglītības iegūšanas dalījums pēc dzimuma nepastāv. Visām personām ir vienlīdzīgas iespējas neatkarīgi no dzimuma iegūt izglītību un saņemt izglītības dokumentu. Statistikas datus par centralizēto eksāmenu kārtotāju un to sasniegumu valsts centralizētajos eksāmenos salīdzinājumu pēc dzimuma skatīt 1.pielikumā.

131.Lai veicinātu pirmsskolas skolotāju izpratni par vienlīdzīgām iespējām zēniem un meitenēm, mazinātu stereotipus par vienu vai otru dzimumu, kā arī veicinātu skolotāju izglītību par šiem jautājumiem, 2011.-2012.gadā tika organizētas pirmsskolas izglītības speciālistu mācības, sniedzot vispārīgu ieskatu par dzimumu līdztiesības principiem ikdienā strādājot ar bērniem. Tāpat tika sagatavoti un izplatīti materiāli pirmsskolas izglītības iestādēm.

132.2012.gadā Labklājības ministrija ar Ziemeļu ministru padomes finansiālu atbalstu īstenoja projektu par dāņu bērnu grāmatas “Todien, kad Kārlis bija Karlīna” un

“Todien, kad Rūta bija Rihards” un metodiskā līdzekļa “Bērnudārzi, kuros vieta ir PepijPrinčiem un PirātPrincesēm” tulkošanu, kuru mērķis bija pirmsskolas mācību iestāžu pedagogu izglītošana par vienādu iespēju veicināšanu zēniem un meitenēm. 280 pirmsskolas izglītības speciālisti dažādās Latvijas pilsētās guva ieskatu par to, ko nozīmē sieviešu un vīriešu vienlīdzīgas iespējas un tiesības, kāpēc ir svarīgi par līdztiesības aspektiem runāt jau pirmsskolā un kā to darīt.

133.No 2010.līdz 2013.gadam ar Eiropas Sociālā fonda līdzfinansējumu tika nodrošinātas vispārējās izglītības pedagogu tālākizglītības mācības. Profesionālās pilnveides kursu saturā sociālo zinību un sākumskolas skolotājiem, pirmsskolas izglītības iestāžu vadītājiem, metodiķiem un pedagogiem tika iekļauti vērtību izglītības, veselības izglītības un dzimumu līdztiesības jautājumi. Mācības apmeklēja gandrīz 4000 Latvijas pedagogu.

134.*Ministru kabineta 2013.gada 17.septembra noteikumi Nr.894 “Kārtība, kādā izvērtē un apstiprina mācību literatūras atbilstību valsts pamatizglītības standartam un valsts vispārējās vidējās izglītības standartam”* noteic, ka mācību literatūras atbilstību valsts izglītības standartam izvērtē un apstiprina Valsts izglītības satura centrs. Valsts izglītības satura centrs, izvērtējot mācību literatūras atbilstību standartam, izvērtē arī tās atbilstību *Latvijas Republikas Satversmē* un citos normatīvajos aktos ietvertajiem cilvēktiesību principiem, tostarp dzimumu līdztiesības un vienlīdzības principam.

135.2010.gadā Valsts izglītības satura centrs sadarbībā ar Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes mācībaspēkiem izstrādāja metodiskos ieteikumus “Valsts izglītības standartiem atbilstošas mācību literatūras satura izstrāde un izvērtēšana”¹¹, kuros iekļauti arī ieteikumi par mācību literatūras satura veidošanu un izvērtēšanu dzimumu līdztiesības aspektā. Metodiskajā materiālā tiek uzsvērta vienlīdzīgu iespēju principa ievērošana mācību grāmatu tekstos un vingrinājumos, ilustrācijās un valodas izteiksmēs. 2012. un 2013.gadā Valsts izglītības satura centrs īstenoja mācību literatūras izvērtēšanai piesaistīto recenzentu profesionālās kvalifikācijas pilnveides 16 stundu programmu “Mācību grāmata mūsdienīga mācību procesa kontekstā (mācību literatūras atbilstības standartam izvērtēšana)”. Programmā tika izglītoti 155 mācību literatūras recenzenti. Mācību literatūra tika analizēta gan veselības un cilvēkdrošības, gan dzimumu līdztiesības jautājumu aspektā, tostarp tika analizēta arī mācību literatūras vizuālās informācijas kvalitāte un atbilstība mācību mērķiem. Programmas dalībnieki kursu ietvaros praktiski mācījās saskatīt dažādus dzimumu stereotipus un situācijas, kas veido aplamus priekšstatus par zēnu un meiteņu vienlīdzīgām tiesībām un iespējām.

136.Izglītības segregācijas mazināšanai Dzimumu līdztiesības komitejas izveidota darba grupa 2013.gadā izstrādāja un izglītības politikas veidošanā iesaistītajām institūcijām nosūtīja rekomendācijas “Sieviešu un vīriešu skaita līdzsvarošanai un dzimumu līdztiesības aspektu integrēšanai Latvijas pirmsskolas, vispārējās, profesionālās un augstākās izglītības līmeņos, izglītības procesā un saturā līdz 2020.gadam”.

¹¹ Metodiskie ieteikumi pieejami:

http://visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/mac_lit_izstrade_20100202.pdf.

137. Pārskata periodā Latvijas vidusskolās tika rīkotas diskusijas jauniešiem, lai mazinātu dzimumu stereotipus un veicinātu vienādas iespējas zēniem un meitenēm. Tāpat tika izveidotas mācību filmiņas, kas paredzētas trīs vecuma grupām (1.-4.klasei, “Domā pats” 5.-8.klasei, “Stipri savā izvēlē” 9.-12.klasei). Katrai filmiņai tika pievienots filmiņas saturam pakārtots uzdevumu krājums. Filmiņas tika pavairotas un kopā ar uzdevumu brošūrām izsūtītas Latvijas skolām.
138. Izglītības saturā dzimumu līdztiesības jautājumi tiek skatīti cilvēktiesību kontekstā (vienlīdzīgas tiesības un iespējas, brīvība no aizspriedumiem un diskriminācijas aizliegums). Tiešā veidā dzimumu līdztiesības jautājumi iekļauti mācību priekšmetā “Sociālās zinības”. Netiešā veidā dzimumu līdztiesības jautājumi tiek skatīti tādos mācību priekšmetos kā ģeogrāfija, vēsture, svešvaloda, latviešu literatūra, kur tiek skarti tradīciju vai kultūras vēstures attīstības jautājumi, reliģijas jautājumi vai izmantota tautasdziesma, kas atspoguļo atšķirības starp dzimumiem.
139. Pamatizglītībā, sākot ar 5.klasi, mājturības un tehnoloģiju apguve tiek organizēta, izglītojamās klasēs dalot divās grupās. Skolēns priekšmetā “Mājturība un tehnoloģijas” katru mācību gadu izvēlas vienu no skolas piedāvātajām tehnoloģiju apguves programmām – tekstilmateriālu un citu līdzīgu materiālu tehnoloģijas vai koka, kokmateriālu, metāla un citu līdzīgu materiālu tehnoloģijas.¹² Līdz ar to skolēni netiek sadalīti grupās pēc dzimuma, bet gan balstoties uz katra skolēna interesi par konkrēto programmu.

VII.2. Papildu informācija saistībā ar Konvencijas 10.pantu

140. Attiecībā uz vienādām iespējām saņemt stipendiju un mācību kredītu Latvija informē, ka normatīvie akti, kas nosaka stipendiju, kā arī studiju kredītu saņemšanas kārtību, neparedz atšķirīgus atbalsta saņemšanas noteikumus, pamatojoties uz dzimumu. *Ministru kabineta 2004.gada 24.augusta noteikumi Nr.740 “Noteikumi par stipendijām”* noteic, ka stipendiju piešķir izglītojamajiem, kuri apgūst profesionālās pamatizglītības, arodizglītības, profesionālās vidējās izglītības un augstākās izglītības programmas. Stipendijas apjoms ir atkarīgs no izglītojamā mācību rezultātiem, apmeklējuma, sabiedriskās aktivitātes. Papildus ikmēneša stipendijām izglītojamajiem var piešķirt vienreizēju stipendiju, kas var segt papildu izdevumus. Minētā stipendija tiek piešķirta neatkarīgi no dzimuma – ja uz to pretendē vairāki izglītojamie, tad līdzvērtīgu sekmju gadījumā priekšroka ir personām ar invaliditāti, bāreņiem vai bez vecāku gādības palikušajiem, kā arī izglītojamajiem no trūcīgas vai daudz bērnu ģimenes.
141. Latvija atsaucas uz Sākotnējo ziņojumu par vienādām iespējās aktīvi piedalīties sporta un fiziskās sagatavošanas nodarbībās neatkarīgi no dzimuma. Papildus Latvija informē, ka *Izglītības likuma* mērķis ir nodrošināt katram Latvijas iedzīvotājam iespēju

¹² Ministru kabineta 2014.gada 12.augusta noteikumu Nr.468 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem" 19.pielikums.

attīstīt savu garīgo un fizisko potenciālu, lai veidotos par patstāvīgu un attīstītu personību, demokrātiskas Latvijas valsts un sabiedrības locekli. Saskaņā ar *Sporta likuma* 3.pantu Latvijā sporta jomā ievērojams vienlīdzības princips, kas paredz, ka ikvienam ir tiesības nodarboties ar sportu.

- 142.Saskaņā ar Latvijas Sporta federāciju padomes apkopoto statistiku 2016.gada 31.decembrī Latvijā oficiāli bija reģistrēti 3758 sporta treneri (sporta speciālisti), no kuriem 1669 (44%) ir sievietes un 2089 (56%) – vīrieši.
- 143.Attiecībā uz iespējām iegūt informāciju par ģimenes veselības jautājumiem Latvija informē, ka pārskata periodā tika īstenoti vairāki informatīvi izglītojošie pasākumi, lai sekmētu iedzīvotāju informētību par ģimenes veselības jautājumiem. Kopš 2012.gada tiek izdoti dažādi informatīvie materiāli māmiņām, piemēram, “Zīdīšanas ABC” un “Kā nosargāt sava bērna dzīvību”, sagatavoti videomateriāli par dažādām ar bērnu drošību saistītām tēmām, piemēram, par zīdaiņu pēkšņās nāves sindromu, bērnu traumatismu (kritieniem no augstuma, apdegumiem, aizrīšanos u.c.). 2017.gadā Veselības ministrija un Slimību profilakses un kontroles centrs īstenoja kampaņu “Bērnam droši” un izstrādāja bukletu “Ieteikumi vecākiem bērnu traumatisma profilaksei”. Informatīvie materiāli pieejami arī Slimību profilakses un kontroles centra mājas lapā.
- 144.Informāciju par grūtniecības novērošanu grūtniece var saņemt no grūtnieces aprūpes veicēja (vecmātes, ginekologa vai ģimenes ārsta), kā arī Nacionālā veselības dienesta mājaslapā. 2014.gadā atklāts informatīvais interneta portāls grūtniecēm un jaunaļiem vecākiem¹³. Portāls tapis sadarbībā ar Latvijas Ginekologu un dzemdību speciālistu asociāciju, Latvijas Lauku ģimenes ārstu asociāciju, Nacionālo veselības dienestu, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestu. Tā mērķis ir nodrošināt viegli lietojamu interneta vietni topošajiem un jaunaļiem vecākiem, kur vienuviet pieejama nekomerciāla, plaša, profesionāla un kvalitatīva valsts un medicīnas profesionāļu apstiprināta informācija un ieteikumi veselīgas grūtniecības plānošanai un norisei, informācija par jaundzimušā un zīdaiņa aprūpi, kā arī cita jaunaļiem vecākiem noderīga informācija.
- 145.Slimību profilakses un kontroles centrs sadarbībā ar NVO un privāto sektoru īsteno veselības veicināšanas pasākumus par dažādiem veselības jautājumiem, piemēram, sadarbībā ar Roche akadēmiju ir izstrādāts “Grūtniecības kalendārs”, kas ļauj sekot līdzi nepieciešamajiem izmeklējumiem grūtniecības laikā un mazuļa attīstībai.
- 146.Veselības ministrija ir izstrādājusi veselīga uztura ieteikumus zīdaiņu barošanai, kur tiek uzsvērtā ekskluzīvās zīdīšanas nozīme, kā arī uztura ieteikumus veselīga uztura pagatavošanai bērniem vecumā no 2 līdz 18 gadiem un orientējošas produktu patēriņa dienas normas¹⁴.2017.gadā Veselības ministrija pārskatīja veselīga uztura ieteikumus

¹³ Informatīvais interneta portāls grūtniecēm pieejams: www.grutnieciba.lv.

¹⁴ Veselīga uztura ieteikumi pieejami: <http://www.vm.gov.lv/lv/tava-veseliba/veseligs-uzturs/>.

“Ieteicamās enerģijas un uzturvielu devas Latvijas iedzīvotājiem”¹⁵, kas ietver enerģijas un uzturvielu devas sievietēm, tai skaitā grūtniecības un laktācijas periodā. Tāpat 2017.gadā Veselības ministrija izstrādāja veselīga uztura ieteikumus sievietēm grūtniecības laikā¹⁶.

147. Ģimenes ārsta darba vietā vai ģimenes ārsta darbības pamatteritorijā strādājošas māsas un ārsta palīga pamatuzdevumos, pildot ģimenes ārsta uzdevumus slimību diagnostikā, ārstēšanā un profilaksē, ietilpst izglītot pacientus un viņu piederīgos veselības veicināšanas un veselības aprūpes jomā, tai skaitā sniegt reproduktīvās un ģimenes plānošanas konsultācijas, konsultēt vecākus par jaundzimušo, zīdaiņu un bērnu attīstību un krūts barošanas jautājumiem.¹⁷ No 2012.gada topošie vecāki tiek nodrošināti ar mācībām par bērnu kopšanu un drošību. Mācības nodrošina grūtnieces aprūpes veicējs.

148. Latvijas Ģimenes plānošanas un seksuālās veselības asociācija „Papardes zieds” strādā, lai tiktu īstenotas katra indivīda seksuālās un reproduktīvās tiesības, lai katram būtu pieejami kvalitatīvi pakalpojumi un izvēle tiktu izdarīta, balstoties uz kvalitatīvu informāciju. Asociācija nodarbojas ar informēšanas jautājumiem, kas saistīti ar seksuālo un reproduktīvo veselību un nodrošina iedzīvotājus ar informāciju par pakalpojumiem ģimenes plānošanas jomā.

149. Plašāku informāciju par sabiedrības informēšanas pasākumiem par veselības jautājumiem skatīt Ziņojuma 171.-185.rindkopā.

VIII. KONVENCIJAS 11.PANTS

VIII.1. Komitejas rekomendācija 68.rindkopā – vienlīdzīgas iespējas darba tirgū

150. Atsaucoties uz Vispārējā pamatdokumenta 179.rindkopu un Sākotnējā ziņojuma 124.-126.rindkopu par *Darba likuma* normām, Latvija papildus informē, ka pārskata periodā ir izdarīti grozījumi *Darba likumā*, stiprinot vienlīdzīgu attieksmi nodarbinātības jomā. *Darba likumā* ir papildināta tiešās diskriminācijas definīcija ar teikumu, nosakot, ka mazāk labvēlīga attieksme grūtniecības vai dzemdību atvaļinājuma, vai atvaļinājuma bērna tēvam piešķiršanas dēļ uzskatāma par tiešu diskrimināciju atkarībā no personas dzimuma. Turklāt pārskata periodā ir precizēta netiešās diskriminācijas definīcija, nosakot, ka netieša diskriminācija pastāv, ja šķietami neitrāls noteikums, kritērijs vai prakse rada vai var radīt nelabvēlīgas sekas viena dzimuma personām, izņemot gadījumu, kad šāds noteikums, kritērijs vai prakse ir objektīvi pamatota ar tiesisku mērķi, kura sasniegšanai izraudzītie līdzekļi ir samērīgi.

¹⁵http://www.vm.gov.lv/images/userfiles/Tava%20veseliba/VM_ieteicamas_enerģijas_un_uzturvielu_devas_g.pdf

¹⁶ http://www.vm.gov.lv/images/userfiles/Tava%20veseliba/VM_ves_uztura_ieteikumi_grutn.pdf

¹⁷ Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumu Nr.1529 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" 12.pielikums.

151. Personā aizskaršana *Darba likuma* izpratnē ir personas pakļaušana tādai no šīs personas viedokļa nevēlamai rīcībai, kas saistīta ar tās piederību pie noteikta dzimuma, tajā skaitā — seksuāla rakstura rīcībai, ja šādas rīcības mērķis vai rezultāts ir personas cieņas aizskaršana un iebiedējošas, naidīgas, pazemojošas, degradējošas vai aizskarošas vides radīšana.
152. 2015.gada 12.maijā Ministru kabinetā tika apstiprinātas “Iekļaujošas nodarbinātības pamatnostādnes 2015.-2020.gadam”, kuras paredz visu personu vienlīdzīgas iespējas darba tirgū veicināšanu neatkarīgi no vecuma, dzimuma vai invaliditātes, un nodarbinātības iespēju uzlabošanu nepietiekami pārstāvētajām iedzīvotāju grupām, piemēram, mazkvalificētajiem, jauniešiem, sievietēm, gados vecākiem iedzīvotājiem. Kā būtiskākās risināmās problēmas sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanā tiek minētas horizontālā un vertikālā dzimumu segregācija dažādās nozarēs un profesijās, vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības, kas ietekmē personas materiālo nodrošinājumu pēc pensionēšanās vecuma sasniegšanas, ģimenes un darba dzīves savienošanas iespējas, pienākumu sadalījums ģimenē. Kā viens no politikas mērķiem ir noteikta darba samaksas atšķirību starp sievietēm un vīriešiem samazināšana. Statistikas datus par sieviešu un vīriešu vidējo atalgojumu Latvijā skatīt 7.pielikumā.
153. Par darba un ģimenes dzīves saskaņošanas jautājumiem skatīt Ziņojuma 29.-34.rindkopā, bet par sievietēm, kas ieņem vadošus, ar lēmumu pieņemšanu saistītus amatus skatīt Ziņojuma 115.-122.rindkopu.
154. Laikā no 2010.gadam līdz 2017.gadam gan vīriešu, gan sieviešu nodarbinātības līmenis ir audzis, savukārt bezdarba līmenis – samazinājies (skatīt 7.pielikumu). Sieviešu un vīriešu nodarbinātības rādītāji salīdzinājumā ar ES valstu vidējiem rādītājiem ir vērtējami pozitīvi – sieviešu nodarbinātības līmenis Latvijā pārsniedz ES-28 rādītāju vidēji par 2 procentpunktiem, vīriešu nodarbinātības līmenis ir tikai par 0.1 procentpunktu zemāks kā ES-28 vidējais rādītājs. Papildus informācija par nodarbinātības līmeni pieejama Vispārējā pamatdokumenta 3.pielikumā.
155. Lai arī kopumā sieviešu nodarbinātības līmenim ir novērojama tendence katru gadu pieaugt, kļūšana par vecāku joprojām negatīvāk ietekmē sieviešu nodarbinātību salīdzinājumā ar vīriešiem.
156. Attiecībā uz sieviešu un vīriešu nodarbinātības rādītājiem pēc iegūtās augstākās izglītības kā pozitīvs aspekts Latvijā ir abu dzimumu personu nodarbinātības līmeņa paaugstināšanās līdz ar augstāku izglītības līmeni. 2017.gadā vīriešiem ar augstāko izglītību vecuma grupā 20-64 gadi nodarbinātības līmenis bija pieaudzis līdz 89.1%, savukārt sievietēm – 85.9% (attiecīgi 2012.gadā vīriešiem – 86.6%, sievietēm – 84.7%). Izglītības pozitīvā ietekme ir īpaši vērojama sievietēm, tādējādi norādot uz faktu, ka izglītības ieguve ir viena no efektīvākajām stratēģijām labklājības un ekonomiskās neatkarības iegūšanai.

157. Kopš ekonomiskās krīzes, kad 2010.gadā reģistrētais bezdarba līmenis sasniedza 19,8%, situācija nodarbinātībā pakāpeniski uzlabojas, un 2016.gadā reģistrētais bezdarbs valstī bija samazinājies līdz 6,5%. Ekonomiskā krīze būtiski ietekmēja būvniecības jomu, un darbu zaudēja pārsvarā vīrieši. Līdz ar ekonomisko krīzi vīriešu vidū darba meklētāju īpatsvars pieauga no 8,4% 2008.gadā līdz 22,7% 2010.gadā, savukārt sievietes – no 7,1% 2008.gadā līdz 16,6% 2010.gadā. Pēc krīzes periodā bezdarba radītāji ir pazeminājušies abu dzimumu personām, taču vīriešiem izmaiņas ir būtiskākas, nekā sievietēm.
158. Nodarbinātības valsts aģentūrā reģistrētie bezdarbnieki saņem atbalstu darba meklēšanai ar mērķi ātrāk un efektīvāk uzsākt nodarbinātību. Nodarbinātības atbalsta pasākumi tiek piedāvāti atbilstoši bezdarbnieka individuālajam profilam (ņemot vērā izglītību, vecumu, darba pieredzi, citas pazīmes), profila izmaiņām un personas individuālām vēlmēm, ņemot vērā arī bezdarba ilgumu.
159. Nodarbinātības valsts aģentūra bezdarbniekiem piedāvā iegūt jaunu profesionālu kvalifikāciju, profesionālo pilnveidi un pārkvalifikāciju, iesaisti neformālajās izglītības programmās un īstermiņa mācībās. Sociāli ekonomiskās krīzes laikā arī bezdarba riskam pakļautiem nodarbinātiem iedzīvotājiem, lai saglabātu un nezaudētu konkurētspēju darba tirgū, tika piedāvāta iesaiste mūžizglītībā. Sievietes aktīvāk nekā vīrieši piedalās Nodarbinātības valsts aģentūras rīkotajos pasākumos – laikā no 2009.gada līdz 2016.gadam sieviešu īpatsvars kopējā dalībnieku skaitā pārsniedza 50%.
160. Nodarbinātības valsts aģentūrā tiek ieviesta programma “Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības uzsākšanai”, kas sniedz finansiālu atbalstu biznesa plāna izstrādei un īstenošanai. 2013.gadā biznesa plānus izstrādāja 173 bezdarbnieki, no kuriem 79,8% bija sievietes un 20,2% vīrieši. Savukārt finansiālu atbalstu sava biznesa idejas īstenošanai ieguva 79,2% sieviešu un 20,8% vīriešu, no kopējā programmā iesaistīto dalībnieku skaita.

VIII.2. Papildu informācija saistībā ar Konvencijas 11.pantu

161. Likums *Par maternitātes un slimības apdrošināšanu* nosaka maternitātes pabalstu piešķiršanu un izmaksāšanu par visu grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laiku, ja sieviete neierodas darbā un tādējādi zaudē algotā darbā gūstamos ienākumus vai ja pašnodarbinātā sieviete zaudē ienākumus. Šī likuma mērķis ir nodrošināt ienākumu kompensāciju, īslaicīgi zaudējot darbspējas, kas saistīta ar slimību, pirmsdzemdību un pēcdzemdību periodu. Pabalstu izmaksā divās daļās – par grūtniecības atvaļinājuma 56 vai 70 kalendārajām dienām un dzemdību atvaļinājuma 56 vai 70 kalendārajām dienām. Piešķirot maternitātes pabalstu, grūtniecības atvaļinājuma 56 un dzemdību atvaļinājuma 56 kalendārās dienas summē, un pabalstu piešķir par kopumā 112 kalendārajām dienām.
162. Sievietes, kuras grūtniecības uzskaitē stājušās līdz 12. grūtniecības nedēļai un visu grūtniecības laiku saņēmušas medicīnisko aprūpi, var saņemt papildu 14 dienu

atvaļinājumu. Tas tiek pievienots grūtniecības atvaļinājumam, tādējādi kopā maternitātes pabalstu valsts piešķir par 70 kalendārajām dienām. 14 dienu papildu atvaļinājumu sievietei saņem arī tad, ja grūtniecības, dzemdību vai pēcdzemdību periodā rodas veselības sarežģījumi, kā arī tad, ja vienās dzemdībās piedzimuši divi vai vairāki bērni. Arī šajā gadījumā 14 dienu ilgais papildu atvaļinājums tiek pievienots dzemdību atvaļinājumam un kopā pabalstu piešķir par 70 kalendārajām dienām. Maternitātes pabalstu aprēķina 80% apmērā no sievietes vidējās apdrošināšanas iemaksu algas. Aprēķinā ņem vērā pēdējo 12 mēnešu ienākumus, no kuriem ir veiktas valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas.

163. Lai nodrošinātu ienākumu atvietošanu personai laikā, kad tā kopj bērnu, tiek nodrošināta bērna kopšanas pabalsta un/vai vecāku pabalsta izmaksa saskaņā ar *Valsts sociālo pabalstu likumā* un likumā *Par valsts sociālo apdrošināšanu* noteikto.
164. Vecāku pabalstu piešķir un izmaksā sociāli apdrošinātam cilvēkam – tēvam vai mātei, kurš kopj bērnu vai vairākus vienās dzemdībās dzimušus bērnus. Vecāku pabalstu nepiešķir par bērnu, sakarā ar kura piedzimšanu vai kopšanu ir piešķirts maternitātes pabalsts. Personai par vienu un to pašu bērnu ir tiesības izvēlēties vienu no pabalsta saņemšanas periodiem, ko pēc lēmuma izdarīšanas nav iespējams mainīt: līdz bērna viena gada vecumam vai līdz bērna pusotra gada vecumam.
165. Vecāku pabalstu piešķir no pabalsta pieprasītāja vidējās apdrošināšanas iemaksu algas, ņemot vērā viņa izvēlēto pabalsta saņemšanas periodu – 60% apmērā pabalsta pieprasītājam, kurš izvēlējies to saņemt līdz bērna viena gada vecumam, bet 43,75% apmērā pabalsta pieprasītājam, kurš izvēlējies to saņemt līdz bērna pusotra gada vecumam. Ja vecāku pabalsta saņēmējs ir nodarbināts bērna kopšanas laikā, bet neatrodas bērna kopšanas atvaļinājumā vai bērna kopšanas laikā gūst ienākumus kā pašnodarbinātais, vecāku pabalsta saņēmējam ir tiesības uz pabalstu 30% apmērā no piešķirtā pabalsta apmēra. Vecākiem ar dvīņiem vai vairākiem vienās dzemdībās dzimušiem bērniem, par katru nākamo bērnu papildu pabalstam valsts piešķir arī piemaksu – 171 eiro apmērā.
166. Vecāku pabalstu vidēji mēnesī 2014.gadā saņēma 12 541 personas (93% sievietes), 2015.gadā 16 188 personas (81% sievietes), bet 2016.gada pirmajā pusgadā 22 489 personas (80% sievietes).
167. Kopš 2014.gada valsts izmaksā bērna kopšanas pabalstu, ko ir tiesības saņemt Latvijā pastāvīgi dzīvojošiem Latvijas pilsoņiem, nepilsoņiem, ārvalstniekiem un bezvalstniekiem, kuriem ir piešķirts personas kods. Bērna kopšanas pabalstu var saņemt viens no bērna vecākiem. Pabalstu nepiešķir par bērnu, par kura piedzimšanu vai kopšanu ir piešķirts maternitātes pabalsts. Pabalsta apmērs tiek noteikts pēc bērna vecuma: par 1 bērna kopšanu līdz pusotra gada vecumam – 171 eiro; par 1 bērna kopšanu no pusotra līdz divu gadu vecumam – 42,69 eiro; par bērniem vecumā līdz pusotra, gadam piemaksa pie pabalsta par dvīņu vai vairāku vienās dzemdībās dzimušu bērnu kopšanu – 171 eiro mēnesī par otro un katru nākamo bērnu; par bērniem vecumā no pusotra līdz diviem gadiem piemaksa pie pabalsta par dvīņu vai vairāku vienās

dzemdībās dzimušu bērnu kopšanu – 42,69 eiro mēnesī par katru nākamo bērnu. Šo pabalstu piešķir un izmaksā vienlaikus ar vecāku pabalstu.

168. Bērnu kopšanas pabalstu vidēji mēnesī 2014.gadā saņēma 27 038 personas (95% sievietes), 2015.gadā 36 575 personas (89% sievietes), bet 2016.gada pirmajā pusgadā 39 217 personas (85% sievietes).

169. Laikā no 2005.gada līdz 2014.gadam atbalsts vecākiem bērna piedzimšanas gadījumā ir bijis mainīgs. Īpaši ekonomiskās krīzes laikā, 2009.-2013.gada periodā, tika noteikti ierobežojumi sociālās apdrošināšanas pabalstu piešķiršanas, aprēķina un izmaksas kārtībā. 2014.gada 1.oktobrī spēkā stājās labvēlīgāki nosacījumi vecāku pabalsta saņemšanai (skatīt Ziņojuma 165.rindkopu), radot iespēju saņemt pabalstu arī tiem vecākiem, kuri turpina strādāt, tādējādi tiecoties līdzsvarot abu vecāku līdzvērtīgu iesaisti bērna audzināšanā. Tāpat kopš 2015.gada nodarbinātajiem vecākiem, kuru aprūpē ir viens bērns līdz 14 gadiem vai trīs un vairāki bērni vecumā līdz 16 gadiem, ir tiesības uz papildus atvaļinājumu, kas ir ne mazāks kā viena diena par katru bērnu. Savukārt vecākiem, kuriem ir bērns ar invaliditāti līdz 18 gadu vecumam – trīs darba dienas.

170. Par bērna piedzimšanas, maternitātes, paternitātes un vecāku pabalsta saņēmēju skaitu skatīt Ziņojuma 7.pielikumu.

IX. KONVENCIJAS 12.PANTS

IX.1. Komitejas rekomendācija 70.rindkopā – veselības aprūpes informācijas un pakalpojumu pieejamība

171. *Seksuālās un reproduktīvās veselības likums* noteic pamata regulējumu reproduktīvās un seksuālās veselības jomā. Likuma mērķis ir noteikt tiesiskās attiecības seksuālās un reproduktīvās veselības jomā, lai aizsargātu nedzimušu dzīvību un jebkuras personas seksuālo un reproduktīvo veselību.

172. *Seksuālās un reproduktīvās veselības likuma* 6.nodaļa noteic, ka grūtniecību mākslīgi drīkst pārtraukt līdz 12.nedēļai vai līdz 24.nedēļai medicīnisku indikāciju dēļ. Ārsta pienākums ir informēt par grūtniecības pārtraukšanas būtību, iespējamiem medicīniskajiem sarežģījumiem, kā arī par iespēju saglabāt topošajam bērnam dzīvību. Sievietei vecumā līdz 16 gadiem abortu drīkst veikt tikai ar vecāku vai aizbildņu piekrišanu.

173. Lai samazinātu saslimšanas risku ar onkoloģiskām slimībām, pagarinātu onkoloģisko slimnieku dzīvildzi un uzlabotu dzīves kvalitāti, Ministru kabinetā tika apstiprināta “Onkoloģisko slimību kontroles programma 2009.-2015.gadam”. Lai uzlabotu situāciju primārajā diagnostikā un ārstēšanā biežākajās ļaundabīgo audzēju lokalizācijās, pilnveidotu esošo skrīningu aptveri un kvalitāti, paplašinātu paliatīvās aprūpes pieejamību, Ministru kabinetā ir apstiprināts vidēja termiņa politikas

plānošanas dokuments “Veselības aprūpes pakalpojumu onkoloģijas jomā uzlabošanas plāns 2017.-2020. gadam”.

174. 2009.gadā Latvijā tika uzsākta jauna valsts apmaksāta profilaktisko apskašu programma – valsts organizētā un apmaksātā krūts dziedera, dzemdes kakla un zarnu ļaundabīgo audzēju savlaicīgas atklāšanas programma. Veselības ministrijas un Nacionālā veselības dienesta uzsāktās programmas viens no galvenajiem mērķiem ir samazināt mirstību, kuras iemesls ir vēzis. Pēc esošajiem rādītājiem krūts vēzis ir viena no izplatītākajām vēža formām Latvijā, kuru savlaicīgi atklājot, iespējama pilnīga izārstēšanās. Diagnosticētas slimības gadījumos ar ārstēšanas palīdzību iespējams uzlabot dzīves kvalitāti.
175. Katru gadu izlases kārtībā pēc iedzīvotāju reģistra datiem Nacionālais veselības dienests atlasa dzemdes kakla izmeklējumiem sievietes, kurām attiecīgajā gadā paliek 25, 28, 31, 34, 37, 40, 43, 46, 49, 52, 55, 58, 61, 64, 67 gadi un mamogrāfijas izmeklējumiem sievietes, kurām paliek 50, 52, 54, 56, 58, 60, 62, 64, 66, 68 gadi, un nosūta uzaicinājuma vēstules izmeklējumu veikšanai par valsts budžeta līdzekļiem. Šīs vecuma grupas noteiktas, pamatojoties uz ārstu profesionālo asociāciju rekomendācijām, kā arī Eiropas Komisijas rekomendācijām par valsts organizētā un apmaksātā krūts dziedera un dzemdes kakla ļaundabīgo audzēju savlaicīgas atklāšanas programmas ieviešanu dalībvalstīs.
176. Lai meitenes pasargātu no saslimšanas ar dzemdes kakla vēzi saskaņā ar 2000.gada 26.septembra noteikumiem Nr.330 “Vakcinācijas noteikumi”, no 2010.gada septembra Latvijā tika uzsākta 12 gadus vecu meiteņu vakcinācija pret cilvēka papilomas vīrusu.
177. Lai veicinātu sabiedrības interesi par savu veselību un izplatītu informāciju par veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, pārskata periodā Veselības ministrija sadarbībā ar NVO ir realizējusi plašus sabiedrības informēšanas pasākumus. Piemēram, kampaņa “Atļaujies būt vesela”, kuras galvenais mērķis bija aicināt sievietes pievērst lielāku uzmanību savai veselībai, kā arī uzsvērt un atgādināt, ka reizi gadā katra Latvijas sieviete var saņemt valsts apmaksātu profilaktisko aprūpi, kuru pēc savas izvēles sieviete var veikt pie ģimenes ārsta vai ginekologa. Sievietes tika izglītotas un informētas par ginekoloģisko, profilaktisko apskašu nozīmi, norisi, pieejamību, kā arī par reproduktīvās veselības veicināšanu. Kopumā šajā pasākumā piedalījās aptuveni 500 dalībnieces.
178. Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2014.-2020.gadam divi no definētajiem apakšmērķiem paredz samazināt iedzīvotāju saslimstību ar infekcijas slimībām, kā arī uzlabot mātes, tēva un bērna veselību un samazināt zīdaiņu mirstību. Apakšmērķi “Samazināt iedzīvotāju saslimstību ar infekcijas slimībām” plānots sasniegt, uzlabojot sabiedrības izpratni par vakcinācijas nozīmi infekcijas slimību profilaksē; attīstot politiku infekcijas slimību profilakses jomā, tādējādi pievērsot lielāku uzmanību HIV,

VHB, VHC un STI¹⁸ inficēšanās riska grupām, tai skaitā veicinot agrīnu infekcijas slimību diagnostiku un ārstēšanu konkrētās riska grupās; veicinot starpinstitūciju sadarbību, nodrošinot lielāku NVO iesaistīšanos infekcijas slimību profilakses jomā. Savukārt apakšmērķi “Uzlabot mātes, tēva un bērna veselību, samazināt zīdaiņu mirstību” plānots sasniegt, izglītojot sabiedrību (īpaši pusaudžus un jauniešus) par seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem un STI profilaksi, tai skaitā par kontracepcijas lietošanu, samazinot nevēlamu grūtniecību un STI gadījumu skaitu; īstenojot mērķtiecīgus pasākumus veselības aprūpes un veselības veicināšanas pakalpojumu pieejamības uzlabošanai ar mērķi samazināt saslimstību un mirstību veselības traucējumu dēļ, kas rodas perinatālajā un neonatālajā periodā, īpaši saistībā ar HIV, STI, VHB un VHC.

179. Veselības ministrija sadarbībā ar Slimību profilakses un kontroles centru pastāvīgi nodrošina sabiedrības informēšanu par aktuālajiem sabiedrības veselības, t.sk. seksuālās un reproduktīvās veselības, jautājumiem. 2014.gadā Veselības ministrija un Slimību profilakses un kontroles centrs īstenoja izglītojošus pasākumus jauniešiem profesionālajās izglītības iestādēs par seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem, iekļaujot tēmas par seksualitāti un par atbildīgām, drošām seksuālajām attiecībām (kontracepcijas metodes, risks inficēties ar seksuāli transmisīvajām infekcijām). Kopumā 2014.gadā īstenoti 113 izglītojoši pasākumi, kuros apmācīti 2408 jaunieši no visas Latvijas. Izstrādātas mācību filmas par seksuāli reproduktīvās veselības jautājumiem pusaudžiem: filma “Meitenes, puīši un pubertāte”, filma “Attiecības un veselība – mana atbildība!”. 2015.gadā īstenoti izglītojoši pasākumi vispārējās izglītības iestāžu 8.-10.klašu izglītojamiem un profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem par seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem un īstenoti 246 izglītojoši pasākumi, kuros kopumā piedalījās 4558 mērķa grupas pārstāvji. Izglītojošo pasākumu ietvaros tika īstenotas divas videokonferences vispārizglītojošo skolu 8.-9.klašu skolēniem un 10.klašu skolēniem un profesionālo izglītības iestāžu audzēkņiem, kurās urologs, ginekologs un sabiedrības veselības speciālists stāstīja par nozīmīgiem seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem, kā arī sniedza atbildes uz skatītāju iesūtītajiem jautājumiem.

180. Pamatizglītībā veselības izglītības, tostarp seksuālās un reproduktīvās veselības, jautājumi ir integrēti izglītības saturā. Vispārējā vidējā izglītībā izglītojamajiem tiek nodrošināts izvēles mācību priekšmets “Veselības mācība”. Tāpat Veselības ministrija ir sadarbojusies ar Valsts izglītības satura centru un Izglītības un zinātnes ministriju, sniedzot ieguldījumu metodiskā materiāla “Veselības izglītība vispārējā vidējā un profesionālajā izglītībā” izstrādē, kā arī vienota mācību kursa “Sabiedrības un cilvēka drošība” izstrādē, tajā nosakot mācību saturā obligāti apgūstamu veselības izglītības saturu un apjomu stundās visās profesionālās izglītības programmās (profesionālās vidējās izglītības programmās – 24 mācību stundas, arodizglītības programmās – 20 mācību stundas), sākot ar 2016./2017. mācību gadu.

¹⁸ VHB – vīrushepatīts B; VHC – vīrushepatīts C; STI – seksuālās transmisijas infekcija; HIV – cilvēka imūndeficīta vīruss.

181. "Mātes un bērna veselības uzlabošanas plāns 2012.-2014.gadam" īstenošana notika, īstenojot trīs rīcības virzienus: pasākumi mātes un bērna veselības aprūpes uzlabošanai; neauglības ārstēšanas un medicīniskās apaugļošanas iekļaušana valsts apmaksātajos pakalpojumos; starpnozaru sadarbība jautājuma kompleksai un valstiskai risināšanai. Plāna ietvaros 2012. un 2013.gadā tika veikti vairāki grozījumi *Ministru kabineta 2006.gada 25.jūlija noteikumos Nr.611 "Dzemdību palīdzības nodrošināšanas kārtība"*, ieviešot papildu valsts apmaksātos izmeklējumus grūtniecēm, precizējot riska grupas grūtnieču izmeklēšanas kārtību, nosakot principu "nauda seko grūtniecei", valsts finansētajā grūtnieču aprūpē iesaistot privāti praktizējošus ginekologus un citus speciālistus. Šobrīd tiek nodrošināta recepšu zāļu iegādes izdevumu kompensācija – grūtniecēm un sievietēm pēcdzemdību periodā līdz 42 dienām – 25% apmērā, kā arī visām grūtniecēm tiek nodrošināta brīvprātīga vakcinācija pret gripu (ar 50% kompensāciju).
182. Vidēji uz 1000 sievietēm (15-49 gadi) izdarītais mākslīgo abortu skaits pārskata periodā ir samazinājies, proti, 2008.gadā – 19,1, 2011.gadā – 14,4, 2017.gadā – 9,3. Pārskata periodā nepilngadīgo māšu skaits ir samazinājies, proti, 2004.gadā – 448; 2009.gadā – 381, 2017.gadā – 175.
183. Kopš 2008.gada ginekologs un dermatovenerologs ir tiešās pieejamības speciālists, pie kura pacienti var vērsties valsts apmaksātas konsultācijas saņemšanai bez ģimenes ārsta nosūtījuma, tādejādi tiek aizsargātas būtiskas sabiedrības intereses infekcijas slimību apkarošanas jomā, kā arī saīsinās laiks veselības aprūpes pakalpojuma saņemšanai. Grūtnieces un sievietes pēcdzemdību periodā var vērsties arī pie sava ģimenes ārsta, kurš arī ir kompetents ģimenes plānošanas jautājumos (skatīt Ziņojuma 147.rindkopu).
184. Veselības ministrija no ES Sociālā fonda līdzekļiem īstenojusi ģimenes ārsta praksē iesaistīto māsu, ārsta palīgu mācības par veselības veicināšanas un sabiedrības veselības jautājumiem, tostarp attiecībā uz seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumiem un sievietes veselību grūtniecības un laktācijas periodā. Mācību ietvaros izstrādāts un joprojām publiski pieejams mācību materiāls "Ģimenes ārsta praksē iesaistīto māsu un ārstu palīgu apmācība veselības veicināšanas un sabiedrības veselības jautājumos".
185. Papildu informāciju par dzimstības un mirstības rādītājiem skatīt Vispārējā pamatdokumenta 2.pielikumā.

IX.2. Komitejas rekomendācija 72.rindkopā – HIV/AIDS

186. Valsts politiku HIV/AIDS jomā veido un īsteno Veselības ministrija un tās padotības iestādes, sadarbojoties ar citām institūcijām un NVO. Par HIV infekcijas ierobežošanas epidemioloģisko uzraudzību, profilakses pasākumiem ir atbildīgs Slimību profilakses un kontroles centrs. Medicīnisko aprūpi inficētajām personām nodrošina SIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca". SIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca" metodiski vada HIV inficēto personu un

AIDS slimnieku medicīnisko aprūpi, kā arī nodrošina pēcekspozīcijas profilaksi un konsultatīvo medicīnisko palīdzību.

187. Seksuālās un reproduktīvās veselības jautājumi, tostarp saistībā ar HIV/AIDS, tiek apskatīti vairākās Veselības ministrijas izstrādātās programmās: “Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam”, “Cilvēka imūndeficīta vīrusa (HIV) un AIDS izplatības ierobežošanas programma 2003.-2007.gadam”, “Cilvēka imūndeficīta vīrusa (HIV) infekcijas izplatības ierobežošanas programma 2009.-2013.gadam”, “HIV infekcijas, seksuālās transmisijas infekciju, B un C hepatīta izplatības ierobežošanas rīcības plāns 2018.-2020.gadam”.
188. *Ministru kabineta 2003.gada 4.novembra noteikumi Nr.628 “Cilvēka imūndeficīta vīrusa infekcijas (HIV) un AIDS izplatības ierobežošanas un ar HIV inficētu personu un AIDS slimnieku ārstēšanas organizatoriskā kārtība”* nosaka kārtību, kādā tiek organizēti HIV un AIDS izplatības ierobežošanas pasākumi: epidemioloģiskā uzraudzība, inficēto personu un AIDS slimnieku ārstēšana, medicīniskā un sociālā rehabilitācija, iedzīvotāju informēšana un izglītošana HIV infekcijas un AIDS profilakses jomā.
189. HIV infekcijas, seksuālās transmisijas infekciju, B un C hepatīta izplatības ierobežošanas rīcības plānā 2018.-2020.gadam ietverti uzdevumi un veicamie pasākumi HIV, STI, VHB un VHC¹⁹ izplatības ierobežošanai septiņos rīcības virzienos: sabiedrības izglītošana par HIV, STI, VHB un VHC inficēšanās riskiem un agrīnu diagnostiku; darbs ar apzinātajām riska grupām; HIV, VHB, VHC un STI profilakses un terapijas uzlabošana ieslodzījuma vietās, Valsts probācijas dienesta un Iekšlietu ministrijas institūcijās; diagnostikas, ārstēšanas un epidemioloģiskās uzraudzības uzlabošana; ārstniecības personu kvalifikācijas un kapacitātes stiprināšana; veselībai drošu pakalpojumu nodrošināšanas uzlabošana un uzraudzība; HIV, STI, VHB un VHC izplatības ierobežošanas politikas plānošana.
190. Pārskata periodā tika izveidota HIV infekcijas, tuberkulozes un seksuālās transmisijas infekciju izplatības ierobežošanas koordinācijas komisija, kuras sastāvs un nolikums regulāri tiek atjaunots. Komisijas sastāvā ir iekļauti pārstāvji no nozaru ministrijām, pašvaldībām, profesionāļu asociācijām, ārstniecības iestādēm un NVO. Tās funkcijas ir piedalīties veselības politikas mērķu noteikšanā un īstenošanā, veicināt informācijas apriti starp iesaistītajām organizācijām un veicināt pilsoniskās sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā.
191. Latvijā salīdzinājuma ar citām ES valstīm HIV izplatība ir viena no visaugstākajām. 2015.gadā Latvijā bija otrais augstākais jaunatklāto HIV infekcijas gadījumu skaits ES, un šis rādītājs bija 3,5 reizes augstāks nekā vidēji Eiropā. 2015.gadā Latvijā tika reģistrēti 19,8 HIV infekcijas gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem. 2015.gadā Latvijā reģistrēti 6,7 AIDS gadījumi uz 100 000 iedzīvotājiem. Latvijā ir visaugstākais ES jaunatklāto AIDS gadījumu skaits, proti, 28% no jaunatklātiem HIV infekcijas

¹⁹ VHB – vīrushepatīts B; VHC – vīrushepatīts C; STI – seksuālās transmisijas infekcija; HIV – cilvēka imūndeficīta vīruss.

gadījumiem ir AIDS stadijā, kas ir 8 reizes vairāk nekā vidēji ES. Laikā no 1987.gada līdz 2016.gada 31.decembrim Latvijā HIV/AIDS gadījumu valsts reģistrā kopā reģistrēti 6972 HIV infekcijas gadījumi, to skaitā 1786 AIDS gadījumi un 1676 nāves gadījumi.

- 192.1990.gados visizplatītākais HIV inficēšanas ceļš bija intravenozo narkotiku lietošana, taču kopš 2000.gadu vidus šādā veidā pārnestas infekcijas gadījumi samazinās. Latvijā biežākais HIV infekcijas izplatīšanās ceļš ir heteroseksuālais (37% no kopējā jaunatklāto HIV infekcijas gadījumu skaita). Šim rādītājam ir tendence palielināties, kas nozīmē, ka inficēšanās riskam vairāk tiek pakļautas sievietes. Šo faktu apliecina arī tas, ka pēdējos gados pieaug jaunatklāto HIV gadījumu īpatsvars tieši sievietēm.
- 193.Lai gan grūtniecēm ir pieejama valsts apmaksāta profilaktiskā ārstēšana, daļa inficēto grūtnieču nesadarbojas ar Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas speciālistiem, kā rezultātā nesaņem vai saņem nepilnīgu specifisko terapiju, un ik gadu ar HIV inficējas arī vairāki jaundzimušie. 2012.gadā diagnosticēti 7 jaundzimušo HIV infekcijas gadījumi, 2013.gadā – 10 jaundzimušie, 2014.gadā – 4 jaundzimušie, 2015.gadā – 3 jaundzimušie, bet 2016.gadā – 6 jaundzimušie. 2013.gadā HIV inficētām sievietēm piedzima 74 bērni, bet no tām tikai 30 bērnu mātes grūtniecības laikā saņēma pilnvērtīgu nepieciešamo specifisko terapiju un 15 sievietes šo terapiju nebija saņēmušas vispār.
- 194.Ja māte ir HIV inficēta, bērns var tik inficēts arī ar mātes pienu, tādēļ ir nepieciešams mātes pienu aizstāt ar mākslīgā piena maisījumiem. Ņemot vērā to, ka daļa HIV inficēto jauno māmiņu ir pakļautas sociālajam riskam, no 2017.gada bērniem, kas dzimuši HIV inficētām grūtniecēm, par valsts budžeta līdzekļiem tiek nodrošināti mākslīgā piena maisījumi.
- 195.Pārskata periodā Latvijā turpina attīstīties HIV profilakses punktu tīkls. 2015.gadā 16 pilsētās darbojas 19 HIV profilakses punkti (Bauskā, Balvos, Daugavpilī, Jēkabpilī, Jelgavā, Jūrmalā, Kuldīgā, Ķekavā, Liepājā, Ogrē, Olainē, Rīgā, Saldū, Talsos, Tukumā, Ventspilī). HIV profilakses punktu tīkls, sadarbojoties ar Slimību profilakses un kontroles centru, īsteno profilakses pasākumus HIV infekcijas, VHB, VHC un sifilisa, kā arī citu ar asinīm un seksuālās transmisijas ceļā pārnesamu infekcijas slimību un tuberkulozes izplatības ierobežošanai personu grupās, kurām pastāv augsts minēto infekcijas slimību inficēšanās risks.
- 196.Inficētās personas un AIDS slimniekus ārstē, attiecinot uz viņiem visas pacientu tiesības un pienākumus veselības aprūpē, kā arī nodrošinot minētajām personām ārstniecības pakalpojumus normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Inficētajām personām tiek sniegta ārstniecība un sociālā palīdzība, kā arī AIDS slimniekiem, ievērojot konfidencialitātes principu, tiek piešķirta invaliditātes pensija. Latvijā šobrīd HIV infekcijas antiretrovirālā terapiju saņem aptuveni 35% no HIV inficētām personām. Latvijā 2016.gada beigās ir 5296 dzīvas HIV inficētas personas, no kurām 1883 saņem ARV.

197.Par sabiedrības informēšanas pasākumiem par seksuālās transmisijas ceļā pārnesamām infekcijas slimībām skatīt Ziņojuma 177.-180.rindkopu.

IX.3. Papildu informācija saistībā ar Konvencijas 12.pantu

198.Neatliekamā medicīniskā palīdzība tiek sniegta ikvienai personai, kura atrodas veselībai un dzīvībai kritiskā stāvoklī. Latvijā valsts apmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus ir tiesības saņemt *Veselības aprūpes finansēšanas likumā* norādītās personas: Latvijas pilsoņi, Latvijas nepilsoņi, ārzemnieki, kuriem ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja Latvijā, bezvalstnieki, kuriem bezvalstnieka statuss piešķirts Latvijā, bēgļi vai personas, kurām piešķirts alternatīvais statuss, aizturētās personas, kā arī patvēruma meklētāji neatkarīgi no dzimuma un vecuma.

199.Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības veicināšanai tiek paredzēti finansiāli atbalsta mehānismi atsevišķām iedzīvotāju grupām, piemēram, bērniem, personām ar I grupas invaliditāti, trūcīgām personām, kas par tādām atzītas saskaņā ar normatīvajiem aktiem. Šīs grupas ir atbrīvotas no pacientu iemaksas maksājuma par saņemtajiem valsts apmaksātiem veselības aprūpes pakalpojumiem.

200.No valsts budžeta apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu skaitā ietilpst pakalpojumi, kas saistīti ar grūtniecības norisi, pēcdzemdību novērošanu, tai skaitā prenatalā un postnatalā aprūpe, kā arī dzemdību palīdzība. Ministru kabineta noteiktajā kārtībā no valsts pamatbudžeta un pakalpojumu saņēmēju līdzekļiem apmaksāto grūtnieču aprūpi un dzemdību palīdzību ir tiesības saņemt bez maksas arī Latvijas pilsoņu un Latvijas nepilsoņu laulātajiem, kuriem ir termiņuzturēšanās atļauja Latvijā.

201.2010.gada 1.martā spēkā stājās *Pacientu tiesību likums*, kas noteic pacientu tiesības uz informāciju, konfidencialitāti, tiesības izvēlēties ārstu un ārstniecības iestādi, piekrist ārstniecībai vai atteikties no tās. Pacientam ir tiesības uz laipnu attieksmi, kvalitatīvu un kvalificētu ārstniecību neatkarīgi no viņa slimības rakstura un smaguma.

202.Ikvienš Latvijas iedzīvotājs var saņemt informāciju par veselības aprūpes organizēšanas principiem, tai skaitā iespējām reģistrēties pie ģimenes ārsta, saņemt valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus un informāciju par pacienta iemaksām, zvanot uz Nacionālā veselības dienesta bezmaksas informatīvo tālruni 80001234, kā arī apmeklējot tīmekļa vietni www.vmnvd.gov.lv. Savukārt tīmekļa vietnē www.rindapiearsta.lv var uzzināt, kuras ārstniecības iestādes sniedz valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus un kur tos var saņemt ātrāk. Pārskata periodā ir izstrādāti un publicēti vairāki informatīvie materiāli, piemēram, buklets “Kā saņemt valsts garantēto veselības aprūpi. Pacienta iemaksas”, buklets “Kas jāzina par kompensējamo zāļu sistēmu”, “Mans ģimenes ārsts”, faktu lapas „Veselības aprūpe slimnīcā” u.c. informatīvie materiāli.

203.Latvijā viens no primārās veselības aprūpes īstenotājiem ir ģimenes ārsta komanda, kurā ietilpst ģimenes ārsts un ģimenes ārsta praksē nodarbināta māsa un/vai ārsta palīgs. Ģimenes ārsts kopā ar sertificētu māsu vai sertificētu ārsta palīgu nodrošina

pacienta veselības aprūpi ģimenes ārsta prakses vietā vai darbavietā, ja ģimenes ārsts ir darbinieks ārstniecības iestādē, un pacienta dzīvesvietā. Ģimenes ārsts nodrošina pacientu ar informāciju par ģimenes ārsta sniegto primārās veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas kārtību ģimenes ārsta darba laikā, ārpus darba laika un aizvietošanas gadījumā, kā arī ar informāciju par citu veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas iespējām. Ģimenes ārsts ne tikai sniedz primārās veselības aprūpes pakalpojumus (piemēram, diagnosticē saslimšanas, sniedz konsultācijas saslimšanu gadījumos un veic manipulācijas, piemēram, brūču aprūpi, atbilstoši kompetencei), bet arī koordinē pacientu veselības aprūpes sistēmā.

204.No 2010.gada ģimenes ārstiem ir iespēja praksē nodarbināt otro māsu, savukārt no 2014.gada šāda prasība ir obligāta praksēm, kurās ir reģistrēti vairāk nekā 1800 pieaugušie pacienti vai 800 bērni. Ņemot vērā to, ka otra māsa sniedz būtisku atbalstu iedzīvotāju veselības nodrošināšanā, piemēram, seko profilaktisko apskašu programmas izpildei, sniedz informāciju par saslimšanas riska faktoriem un veic ģimenes ārsta noteiktās procedūras ārsta darba vietā, tajā skaitā injekcijas ādā, zemādā, intramuskulāri un intravenozi, un, ja nepieciešams, arī mājas apstākļos, kā arī nodrošina patstāvīgu pieņemšanas laiku ne mazāks par 10 stundām nedēļā, otrās māsas klātbūtne, īpaši lauku reģionos, veicina pieejamību primārās veselības aprūpes pakalpojumiem.

X. KONVENCIJAS 14.PANTS

205.Latvija informē, ka sievietēm laukos tiek nodrošinātas tādas pašas Ziņojuma II.-IV., VI.-IX., XI.nodaļā aprakstītās tiesības kā jebkurai citai personai.

206.Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, kas pārrauga pašvaldību darbību, nav saņēmusi sūdzības par to, ka kādā no Latvijas pašvaldībām būtu notikusi sieviešu diskriminācija attiecībā uz tiesībām piedalīties lauku rajonu attīstībā vai attiecībā uz pienācīgiem dzīves apstākļiem, tai skaitā sieviešu pieejai lauku reģionos atbilstoši veselības aprūpei, izglītībai, sociālajām garantijām.

207.Atbilstoši likuma *Par pašvaldībām* 45.pantā noteiktajai kārtībai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija izvērtē pašvaldību izdoto saistošo noteikumu tiesiskumu. Izvērtējot pašvaldību saistošos noteikumus un sniedzot atzinumus par tiem, ministrija papildus pievērš uzmanību tam, lai ar pašvaldību saistošajiem noteikumiem netiktu pieļauta nekāda veida sieviešu diskriminācija.

208.Latvijas Pašvaldību savienība līdzdarbojas Eiropas Vietējo pašvaldību un reģionu padomes (CEMR) Pastāvīgajā komitejā sieviešu un vīriešu līdztiesības jautājumos, kas dzimumu līdztiesību uzsver kā demokrātijas pamatvērtību. Lai veicinātu dzimumu līdztiesības principu ievērošanu, ikviena pašvaldība ir aicināta parakstīt Eiropas Hartu dzimumu līdztiesības īstenošanai pašvaldībās. Hartai pievienojusies Skrundas novada pašvaldība, apņēmoties ievērot dzimumu līdztiesības principus un īstenot līdztiesīgu sieviešu un vīriešu iesaisti lēmumu pieņemšanas procesos. Lai atbalstītu parakstītājus Hartas īstenošanā, CEMR ir izstrādājusi rādītājus, ar kuriem var mērīt Eiropas Hartas

dzimumu līdztiesības īstenošanai pašvaldībās ieviešanu. Minētie pasākumi palīdz pieņemt vai pilnveidot dzimumu līdztiesības politiku katras vietējās pašvaldības līmenī, kura ir parakstījusi Hartu un apņēmusies to īstenot.

209. Latvijas lauku sieviešu apvienība ir pārstāvēta arī Labklājības ministrijas Dzimumu līdztiesības komitejā. Apvienība aptver dažādas Latvijas teritorijas. Līdzīgi pagastos vai pašvaldībās ir izveidojušās sieviešu interešu grupas, kas apvienojas novadu apvienībās. Sadarbībā ar Zemkopības ministriju un Latvijas Lauksaimniecības universitāti 2004.-2007.gadā tika īstenots projekts “Sieviešu uzņēmējdarbības attīstība Baltijas jūras reģionā”, kura ietvaros tika izveidoti resursu centri, sadarbības tīkli, mikro kredītu kustība, mentoringa programma un e-komercija. Latvijas Lauku sieviešu apvienība 2007.gadā izveidoja Lauku sieviešu uzņēmējdarbības atbalsta fondu, kas ir paredzēts sievietēm, kas dzīvo laukos un mazpilsētās, kuras iecerējušas kļūt par uzņēmējām, kurām ir spējas, ideja par biznesu un kuras vēlas iesaistīties uzņēmējdarbībā.
210. Tāpat Apvienība ir īstenojusi pasākumus, kas ir vērsti uz sociālās atstumtības riskam pakļauto lauku iedzīvotāju aktivizēšanu – veicinot komercdarbības uzsākšanu, kā arī veicinājusi sieviešu aktīvāku iesaisti politikā.
211. Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls kopš 2006.gada organizē konkursu politiķiem par dzimumu līdztiesības politikas ieviešanu Latvijā. Balva tiek pasniegta gados, kad notiek pašvaldību vai Saeimas vēlēšanas. Dzimumu līdztiesības balvas mērķis ir veicināt sabiedrības izpratni par dzimumu līdztiesības jautājumiem un novērtēt politiķu ieguldījumu dzimumu līdztiesības nodrošināšanā, īpašu uzmanību pievēršot ES vērtībām. 2008.gadā pirmo reizi tika pasniegta balva par dzimumu līdztiesības veicināšanu pašvaldībā.

XI. KONVENCIJAS 16.PANTS

212. Latvija atsaucas uz Sākotnējā ziņojumā sniegto informāciju un norāda, ka Latvijā tiek nodrošinātas vienlīdzīgas tiesības sievietēm jautājumos, kas saistīti ar laulību un ģimenes attiecībām.
213. Pārskata periodā *Civillikumā* ir veikti grozījumi, lai uzlabotu normatīvo regulējumu jautājumos, kas saistīti ar laulības šķiršanu (*Civillikuma* 69.-77.pants). No 2011.gada laulību bezstrīda gadījumā var šķirt arī pie zvērināta notāra, izpildot noteiktus kritērijus par pušu vienošanos. Laulību pēc abu laulāto kopīga iesnieguma (abi laulātie vienojas par laulības šķiršanu) var šķirt zvērināts notārs *Notariāta likumā* noteiktajā kārtībā un tiesa, pastāvot pušu strīdam, laulību var šķirt tikai *Civillikumā* norādītajos gadījumos, pamatojoties uz viena laulātā pieteikumu. Tostarp pārskata periodā precizēta *Civillikuma* norma par laulības šķiršanu viena laulātā vardarbības pret otru laulāto gadījumā (skatīt Ziņojuma 43.rindkopu).
214. Valstī ir izstrādāts un ieviests mehānisms (normatīvo aktu kopums, tai skaitā, *Civilprocesa likumā*, likumā *Par policiju*, *Bērnu tiesību aizsardzības likumā*,

Krimināllikumā un Bāriņtiesu likumā) par personu pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Plašāku informāciju skatīt Ziņojuma 44.-48.rindkopā.

XII. CITI JAUTĀJUMI

XII.1. Komitejas rekomendācija 74.rindkopā – mazākumtautību sieviešu un gados vecāku sieviešu stāvoklis

- 215.Par jautājumiem, kas saistīti ar sieviešu (tajā skaitā gados vecāku un mazākumtautības pārstāvošo sieviešu) tiesībām veselības, izglītības, nodarbinātības kontekstā skatīt Ziņojuma VII., VIII. un IX.nodaļu.
- 216.Sabiedrības integrācijas jautājumi ir aprakstīti Vispārējā Pamatdokumenta 189.-199.rindkopās, bet pilsonības jautājumi – Vispārējā Pamatdokumenta 200.-206.rindkopā. Statistikas datus par mazākumtautību sieviešu – Latvijas pilsoņu skaitu skatīt Ziņojuma 3.pielikumā.
- 217.Papildus Latvija informē, ka 2017.gadā tika izstrādāts pētījums “Mazākumtautību līdzdalība demokrātiskajos procesos Latvijā”, kura mērķis bija apkopot informāciju par mazākumtautību nevalstiskajām organizācijām un Latvijas mazākumtautību kopienu līdzdalību demokrātiskajos procesos Latvijā. Pētījuma dati liecina, ka vēlme vai gatavība aizbraukt no Latvijas mazākumtautību vidū pēdējos gados ir samazinājusies. Ja 2015.gadā 29% plānoja vai pieļāva iespēju aizbraukt, tad 2017.gadā – vairs tikai 14%. Pētījums sniedza arī informāciju, ka mazākumtautību pārstāvji, kuriem ir Latvijas pilsonība, aktīvi piedalās vēlēšanās. 73% norāda, ka ir piedalījušies pēdējās Saeimas vēlēšanās, 66% – Eiropas Parlamenta vēlēšanās, bet 76% balsojuši pašvaldību vēlēšanās. Daudz aktīvāk vēlēšanās piedalās sievietes, piemēram, pēdējās Saeimas vēlēšanās nobalsoja 79% mazākumtautību sieviešu, kam ir Latvijas pilsonība, bet tikai 64% vīriešu. Pētījuma dati liecina, ka sievietes biežāk iesaistās dažādās politiskās aktivitātēs un ir daudz aktīvākas ziedotājas, savukārt vīrieši biežāk iesaistās brīvprātīgajā darbā.
- 218.Attiecībā uz gados vecākām sievietēm Latvija sniedz šādu informāciju. Laikā no 2014.gada marta līdz 2016.gada februārim ar ES atbalstu tika īstenots aktīvās novecošanās jomas projekts “Latvijas visaptverošas aktīvās novecošanās stratēģijas izstrāde iedzīvotāju darba mūža pagarināšanai un uzlabošanai”. Projekta ietvaros, balstoties uz Pasaules Bankas veiktā pētījuma rezultātiem, tika sagatavotas rekomendācijas aktīvās novecošanās situācijas uzlabošanai un visaptverošai aktīvās novecošanās stratēģijas izstrādei. Balstoties uz stratēģijā noteikto 2016.gadā ar ES struktūrfondu atbalstu tiks uzsākta projekta īstenošana, kura mērķis ir veicināt gados vecāku nodarbināto personu darbaspēju saglabāšanu un nodarbinātību.
- 219.Viens no svarīgākajiem vidēja termiņa politikas plānošanas dokumentiem sabiedrības veselības politikas jomā Latvijā ir “Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam”, kuru virsmērķis ir palielināt Latvijas iedzīvotāju veselīgi nodzīvoto mūža gadu skaitu un novērst priekšlaicīgu nāvi, saglabājot, uzlabojot un atjaunojot

veselību, īpašu uzmanību pievēršot sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem.

220.Saskaņā ar pamatnostādņēm ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda ietvaros notiek darbs pie pasākumu plānošanas un īstenošanas ar mērķi uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem visiem Latvijas iedzīvotājiem, jo īpaši teritoriālās, nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem. Plānotas sabiedrības informēšanas kampaņas, mācību īsfilmu un informatīvo materiālu (plakātus, brošūras, bukletus utt.), kā arī sabiedrības veselības pētījumu īstenošana u.c. pasākumi par veselīga uztura, fiziskās aktivitātes, seksuālās un reproduktīvās veselības, psihiskās (garīgās) veselības veicināšanu, kā arī atkarību izraisošo vielu lietošanas un procesu izplatības profilaksi. Minēto pasākumu īstenošanā būtiska nozīme ir arī pašvaldībām.

XII.2.Komitejas rekomendācijas 75.rindkopā un 78.rindkopā – pievienošanās starptautiskajiem līgumiem

221.Latvija turpina izvērtēt nepieciešamību pievienoties Konvencijas Papildprotokolam un apstiprināt grozījumus Konvencijas 20.panta 1.punktā. Tāpat Latvija turpina arī izvērtēt nepieciešamību pievienoties ANO 1990.gada 18.decembra Starptautiskajai Konvencijai par visu migrantu strādnieku un viņu ģimenes locekļu tiesību aizsardzību.

XII.3. Komitejas rekomendācija 77.rindkopā – ANO nesaistošo dokumentu ieviešana

222.Latvija vēlas informēt, ka ANO Ģenerālās Asamblejas 27. speciālās sesijas ietvaros pieņemtajā deklarācijā “Bērniem piemērota pasaule” noteiktie principi Latvijas tiesību sistēmā nostiprināti vairākos tiesību aktos, piemēram, *Bērnu tiesību aizsardzības likumā, Civillikumā, Krimināllikumā, Darba likumā, Kriminālprocesa likumā, Civilprocesa likumā.*

223.Latvija ir ņēmusi vērā gan 2013.gada 15.martā ANO Sieviešu statusa komisijas 57.sesijā pieņemtos saskaņotos secinājumus par visu vardarbības formu pret sievietēm un meitenēm izskaušanu un novēršanu, gan 2015.gada 9.martā Sieviešu statusa komisijas 59.sesijas laikā pieņemto politisko deklarāciju, ar kuru ANO dalībvalstis apņemas pilnībā ieviest Pekinas deklarāciju un rīcības programmu līdz 2030.gadam un aicina nodrošināt, lai sievietes un meitenes varētu pilnībā un vienlīdzīgi īstenot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības, panākt dzimumu līdztiesību un nodrošināt vienlīdzīgas iespējas sievietēm un meitenēm visā dzīves ciklā.

224.2017.gadā Latvija starptautiskajās platformās aktīvi piedalījās diskusijās par sieviešu tiesību jautājumiem. 2017.gada rudenī ANO Ģenerālās Asamblejas 1.komitejā Latvija pievienojās Zviedrijas un Kanādas paziņojumam par dzimuma un atbrūošana jautājumiem. Latvijas vēstniece Spānijā ANO Ģenerālās Asamblejas 72.sesijas ietvaros piedalījās starpreģionālajā forumā “Women, peace and security”.

XII.4. Komitejas rekomendācija 79.rindkopā – Komitejas rekomendāciju un Konvencijas izplatīšana

225. Komitejas rekomendācijas tiek plaši izplatītas tiešās valsts pārvaldes iestādēm (visām ministrijām) un to pakļautības iestādēm. Gan Konvencija, gan Komitejas noslēguma komentāri ir publicēti Ārlietu ministrijas tiešsaistes vietnē un tiesību aktu vietnē www.likumi.lv latviešu valodā²⁰. Attiecībā uz sabiedrības un valsts pārvaldes informēšanu par Konvencijā noteiktajām prasībām skatīt Ziņojuma 12.-14.rindkopu.

-Teksta beigas-

²⁰ Informācija pieejama: <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/latvijas-parstavis-starptautiskajas-cilvektiesibu-institucijas/latvijas-republikas-nacionalie-zinojumi-par-starptautisko-konvenciju-izpildi/1979-gada-konvencija-par-jebkuras-sieviesu-diskriminacijas-izskausanu>; <https://likumi.lv/doc.php?id=102185>;